

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rodiči vnímané genderové stereotypy v mateřské
škole a postavení učitelky a učitele

Vypracovala: Martina Lorencová

Vedoucí práce: PhDr. Miluše Vítěčková, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Miluši Vítečkové, Ph.D. za cenné rady a pomoc při tvorbě této bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat svým spolužačkám, přátelům a rodině za pomoc a psychickou podporu a paní učitelkám za ochotu a spolupráci.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá tím, jak rodiče předškolních dětí vnímají genderové stereotypy v mateřské škole a jaký vliv a postavení má podle nich učitel a učitelka. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou. Teoretická část obsahuje kapitoly týkající se předškolního vzdělávání, genderových stereotypů a postavení učitelky a učitele. Jsou zde zmíněny také výzkumy týkající se řešené problematiky. V empirické části jsou zmapovány výsledky kvantitativního výzkumu, kde je cílem zjistit postoj, názor rodičů předškolních dětí na genderové stereotypy v mateřské škole a vliv učitelky a učitele. Dílčími cíli je určit rozdílnost v názorech matek a otců, rozdíly v názorech rodičů dívek či chlapců a rozdíly v názorech rodičů z úplných a neúplných rodin.

Klíčová slova: gender, genderové stereotypy, postavení učitele MŠ, muž v MŠ, předškolní vzdělávání

ABSTRACT

The aim of the present thesis is to describe parents' of preschool children perception of gender stereotypes and the influence that female and male teachers have on the children. The thesis is divided into two parts – a theoretical part and an empiric part. In the theoretical part there are chapters dealing with preschool education, gender stereotypes and position of female and male teachers. Researches dealing with the matter are also discussed in the previously mentioned chapters. The empiric part includes results of quantitative research. The aim of this research is to discover the approach of the parents and their opinions on the matter of gender stereotypes in nursery schools and the influence of female and male teachers on the children. The following aims are to define the difference in approaches of mothers and fathers, the differences in approaches of parents of girls and boys and the differences in approaches of parents from single-parent families and nuclear families.

Key words: gender, gender stereotypes, position of male teacher in nursery school, male in nursery school, preschool education

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 GENDER A POHLAVÍ	9
2 VÝVOJ GENDEROVÉ IDENTITY	11
3 GENDEROVÉ STEREOTYPY	14
3.1 Genderové stereotypy a předškolní dítě	14
4 DÍVKY A CHLAPCI	18
4.1 Charakteristika dívek	18
4.2 Charakteristika chlapců	20
5 FEMINIZACE ŠKOLSTVÍ	24
6 MUŽ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	26
7 POSTAVENÍ UČITELE VE SPOLEČNOSTI	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
8 CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
9 METODIKA	32
9.1 Charakteristika výzkumného souboru	32
9.2 Použité metody	32
10 VÝSLEDKY	34
11 DISKUZE	63
ZÁVĚR	67
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	68
SEZNAM PŘÍLOH	72

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce jsou rodiči vnímané genderové stereotypy v mateřské škole a postavení učitelky a učitele. V mateřských školách se často setkáváme s tvrzením, že chlapci zlobí a jsou neposlušní. Ale zamysleme se. Co když jen dnešní feminizované školství nedokáže chlapce dostatečně zaujmout, co když feminizované školství nedokáže připravit takové činnosti, které by chlapce motivovali k dalšímu objevování a zkoumání světa? Důsledkem toho, může být odrazování chlapců od dalšího vzdělávání.

Jaký názor na toto téma mají rodiče předškolních dětí? Vidí rodiče feminizaci školství jako problém? Jaké složení pedagogických pracovníků je podle rodičů ideální? Používají podle rodičů předškolních dětí učitelé v mateřských školách genderově odlišné činnosti pro chlapce a dívky? Jaký dopad má podle rodičů předškolních dětí čistě ženská výchova na děti? Myslí si rodiče předškolních dětí, že chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti a stejný přístup? Myslí si rodiče předškolních dětí, že učitelka v mateřské škole dokáže stejnou měrou zaujmout chlapce i dívky? Potřebují předškolní děti více mužský vzor? V čem je podle rodičů předškolních dětí muž v mateřské škole důležitý? Bylo by více mužů v předškolním vzdělávání pro děti prospěšné? Chtěli by rodiče, aby jejich dítě učil v mateřské škole muž? Odpovědi nejen na tyto otázky mě velice zajímají. Nejednou jsem se během praxe setkala s převážně chlapeckou třídou a byl pro mě velký problém je zaujmout. Jaké činnosti by je bavily? Co takové chlapce nadchne? Co je baví a zároveň je to naučné? Jak s chlapci pracovat? A jaký dopad bude mít, když nedokážu vymyslet program, který chlapce upoutá stejnou mírou jako dívky? Všechny tyto otázky mě dovedly k tématu mé bakalářské práce.

Chlapci i dívky jsou od narození většinou doma s matkou. Otec chodí brzy ráno do práce a pozdě odpoledne se vyčerpaný vrací. Po příchodu očekává teplý pozdní oběd a nakonec se posadí k médiím a vyžaduje ticho a klid. S takovým modelem se v dnešní době setkáváme velice často. Ještě hůře jsou na tom děti z neúplných rodin, ve kterých má jeden z rodičů nestálé partnery nebo žije sám.

Děti potřebují kvalitní dospělé vzory, díky kterým se genderově vymezí a mateřská škola, jako doplněk rodinné výchovy má v tomto ohledu určité nedostatky.

Teoretická část se zabývá rozlišením pojmu gender a pohlaví, genderovými stereotypy, vlivem učitele a učitelky, učitelem-mužem v mateřské škole a prestiží učitele v mateřské škole. V empirické části je cílem zjistit na výše uvedené otázky názor rodičů.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 GENDER A POHLAVÍ

Pojem gender je ve společnosti stále více používaný, ale bohužel se pořád setkáváme s neznalostí a nepochopením. Proto je důležité tento pojem objasnit: *„Tento termín byl poprvé ve spojení s mužstvím a ženstvím použit v článku J. Moneye (1955). Autor tento pojem vyhradil pro mužskou a ženskou identitu, která vyplývá ze sebezpožívání, tvrzení a chování jedince - na rozdíl od identity stanovené na základě jeho anatomické výbavy.“* (Janošová, 2008, s. 41)

Gender původně pochází z angličtiny, kde se překládá jako pohlaví, rod (Průcha, Walterová a Mareš, 1995). To však není přesný překlad a definice tohoto slova je daleko obtížnější. Pojmu pohlaví je užíváno, pokud se jedná o biologických rozdílech mezi mužem a ženou. Pohlaví dítěte je dáno už při početí. Dítě přichází na svět s 23 páry chromozomů, z toho jeden pár jsou chromozomy pohlavní. Pokud vzniká genotyp XX, jedná se o ženskou variantu, pokud vznikne XY je to genotyp varianty mužské. Existuje i spousta netypických kombinací pohlavních chromozomů (Janošová, 2008).

Oakleyová (2000, s. 121) uvádí ve své knize *Pohlaví, gender a společnost* tuto definici Dr. Roberta Stollera: *„Až na několik výjimek existují dvě pohlaví, muž a žena. K vymezení pohlaví musíme vzít v úvahu tyto fyziologické podmínky: chromozomy, vnější genitálie, vnitřní genitálie, gonády, hormonální stav a druhotné pohlavní znaky... Pohlaví každého jednotlivce je potom vymezeno algebraickou sumou těchto vlastností a - jak je zřejmé - většina lidí spadá do jedné ze dvou kategorií nazvaných „muž“ a „žena“...“*

Gender je pak podle Janiše, Loudové a Janiše (2011, s. 26) definován takto: *„Gender - sociální konstrukt, který vyjadřuje, že některé chování, vlastnosti a role (obraz) muže a také ženy, jsou formovány kulturou a společností. Gender poukazuje na fakt, že určité normy, chování a role se mění v závislosti na společenských podmínkách a v rozličných historických obdobích jsou rozdílné. Naopak pohlaví představuje, ve vztahu k genderovému pojetí, univerzální kategorii, která se nemění v čase ani v místě.“*

Poněkud komplexnější definici genderu uvádí Oakleyová (2000, s. 6): „*Gender je pojem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.*“

Smetáčková (2016) tyto definice zjednodušuje a říká, že gender je něco uměle vytvořeného na základě sociálního a kulturního působení a pojem pohlaví závisí na biologickém zařazení mužského či ženského těla dle jejich reprodukčních schopností. Zároveň ale dodává, že tato definice je velice omezená až chybná. Dále uvádí tři různé způsoby, kterými bývá tento pojem definován:

1. „*Gender představuje soubor charakteristik týkajících se vzhledu, schopností, chování, zájmů atd., které jsou v určité společnosti a v určitém historickém období spojovány s obrazem ženy a muže.*“ (Smetáčková, 2016, s. 43) Tato charakteristika by se dala přiřadit ke kulturní antropologii, protože vyzdvihuje symbolické představy.
2. „*Gender představuje organizační princip společnosti, tj. takové uspořádání společenských institucí a diskurzů, které předpokládají rozdílnost feminity a maskulity.*“ (Smetáčková, 2016, s. 43) Druhou definici přiřazuje autorka sociologii, protože zdůrazňuje vliv sociálních institucí.
3. „*Gender představuje maskulinní a femininní charakteristiky jednotlivých osob, které se formují pod vlivem socio-kulturních podmínek.*“ (Smetáčková, 2016, s. 43) Třetí definice je podle Smetáčkové čistě psychologická, jelikož podtrhuje vývoj jednotlivce.

2 VÝVOJ GENDEROVÉ IDENTITY

K nahlédnutí do vývoje genderu si nejprve musíme definovat generovou identitu.

Genderová identita je podle Průchy, Walterové a Mareše (1995, s. 72) „*mužská respektive ženská identita jedince, jeho vnitřní pocit mužství nebo ženství. Zásadní roli při jejím vytváření hrají dospělí, zejména rodiče a sourozenci, ale i učitelé, dnes i hrdinové v masmédiích, se kterými se dítě identifikuje...*“

Trochu jinak definuje generovou identitu Janiš, Loudová a Janiš (2011, s. 27), je to „*pocit vnitřní příslušnosti k určitému pohlaví, případně pocit pohlavní neurčitosti. V praxi nemusí být spojen s tradičními genderovými rolemi.*“

Existuje několik teorií, které se zabývají otázkami vzniku pohlavní a genderové identity. Tyto teorie nejsou celistvé a většinou jsou zaměřeny na určitá hlediska vývoje jedince. Navzájem se doplňují, protože jejich zjištění bývají většinou zcela rozdílné. Nejstarší teorií je teorie identifikační. Jejím základem je identifikace dítěte s rodičem stejného pohlaví. Další je teorie sociálního učení. Tato teorie předpokládá, že genderová identita dítěte se utváří podle postojů rodičů, vychovatelů, sourozenců, vrstevníků a ostatních dětí. Dítě bývá odměňováno či trestáno podle rodových stereotypů. Kognitivně vývojová teorie vychází z názoru, že poznává svou identitu podle vývojového stupně rozumového myšlení, tedy podle toho jak věcem rozumí a vychází z potřeby zakotvit si jasné sebepojetí. Poté navazuje teorie genderového schématu, podle které děti na určitém stupni vývoje kognitivních funkcí třídí informace týkající se mužů a žen (Janošová, 2008).

Již od narození připisujeme dětem určité genderové role. Hned po porodu hodnotíme dítě z hlediska vzhledu a připisujeme jim určité stereotypní chování a i my se chováme nevědomky jinak ke chlapcům a jinak k dívkám. Děvčátka mají růžové povlečení a chlapci modré. Toto je začátkem učení genderových rolí (Oakleyová, 2000).

Podle Vágnerové (2005) i kojenci dokážou odlišit některé typicky mužské a typicky ženské znaky. V batolecím období prochází dítě několika fázemi vývoje genderové identity:

1. Fáze uvědomování rozdílů mezi muži a ženami.
2. Fáze pochopení vlastního pohlaví. Dítě pozná, že patří do jedné z kategorií a snaží se o této skupině co nejvíce dozvědět. Pozoruje své okolí a zajímá se o typické projevy tohoto pohlaví.
3. Fáze přijetí genderové identity. V této fázi se děti zaměřují na vše, co souvisí s jejich skupinou. Preferují typicky dívčí či chlapecké činnosti a jsou na příslušnost k určitému genderu hrdí. Chlapci mohou prožívat vnucení dívčích věcí jako degradaci a symbolickou kastraci. Děti kolem třetího roku mají potřebu vidět jasné rozdíly mezi genderovými schémata a mají tendenci je zveličovat. Dále kolem třetího roku děti nerozlišují jen zevnějšek a věci, ale i činnosti a vnitřní vlastnosti. Pro vývoj genderu a genderové identity je podstatný i vývoj řeči.

Batole věří, že se gender může změnit i přestrojením či úpravou zevnějšku. Nechápe trvalost genderové identity, a proto by obava z proměny mohla vyvolat intenzivní vlnu úzkosti. Dítě se identifikuje s jedním z rodičů stejného pohlaví a díky tomu přijímá svoji genderovou roli. Důležité je také odlišení toho kdo není, a s kým má vřelý vztah a proto je významná přítomnost rodiče druhého pohlaví (Vágnerová, 2005).

V předškolním věku se rozšiřuje pochopení obsahu genderových stereotypů. Dítě postupně začíná chápat neměnnost genderu. Ve třech letech dítě věří, že pokud by se převléklo, promění se v opačné pohlaví. Pro takto malé děti je výraznější a důležitější vnější znak genderu (např. oblékání, účes...) než samotné pohlaví, které je stanovené, ale hned ho nevidíme. Ve čtyřech letech si děti uvědomují stálost genderu, a podle toho také věci posuzují a hodnotí. Nemají rády chování, které není shodné, a s hrdostí vykonávají určité činy v souladu se svou genderovou rolí. Pětileté děti už chápou neměnnost genderu, i kdyby se převlékly. Určité genderové roli přiřazují i

emoce a věří, že vlastní gender má vyšší hodnotu. Dítě se brání činnostem, které připisuje druhému pohlaví a preferuje činnosti vlastního pohlaví (Vágnerová, 2005).

3 GENDEROVÉ STEREOTYPY

Stereotyp je v Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová a Mareš, 1995, s. 213) vysvětlen jako „*zautomatizovaný pevný sled činností, který od osoby, jež jej provádí, nevyžaduje detailní promýšlení, sledování kvality prováděné činnosti a vyhodnocování úspěšnosti. Vykonávání činnosti stále stejným způsobem, rychle, přesně, úsporně, často neuvědomovaně. Může se týkat činností pohybových, řečových i myšlenkových.*“

Pokud si tedy spojíme definice slov gender a stereotyp, lze konstatovat, že genderové stereotypy jsou zautomatizované a často neuvědomované vzorce chování spojované s mužskými a ženskými rolemi. V různých společnostech se tyto stereotypy mění a jsou kulturně podmíněny.

Oakleyová (2000) zmiňuje několik výzkumů z jiných kultur. Na příklad kmen Čambuliů vnímá rozdílné mužské a ženské role, avšak ženy jsou sebevědomé, asertivní, praktické a panovačné a blíží se tak našemu stereotypu mužství. Muži bývají marniví, pečovatelští, zajímají se o umění a zdobí si své tělo ornamenty a tančí. Pro nás jsou tedy ideálem ženství. Existuje mnoho dalších pojetí mužství a ženství a to je důkazem kulturní podmíněnosti genderových stereotypů.

3.1 Genderové stereotypy a předškolní dítě

Předškolní dítě je dítě ve věku od 3 do 6-7 let. Výchova předškolního dítěte probíhá nejen v rodině, ale také v mateřské škole. Zde se učí prosociálnosti, respektu a odnaučuje se nežádoucím způsobům chování. Dospělí v jeho okolí se stávají identifikačními vzory a děti si osvojují základní role. Dítě se tak postupně připravuje na život ve společnosti lidí. Konec předškolního věku bývá vymezen vstupem do základní školy (Vágnerová, 2005).

Opravdu velký pokrok v osvojování genderových rolí zvládne dítě ve věku před začátkem povinné školní docházky. V tomto období má možnost hledat vzory i mimo rámec rodiny a tvořit si tak nové zvyky, postoje a vzorce chování. Toto dítě většinou navštěvuje i jiné společenství než rodinu což může znamenat značný přínos pro sociální

chování. Dítě si doplňuje své identifikační vzory o nové osoby, nejčastěji o vrstevníky a zaměstnance mateřské školy (Kormoš, 1996).

Na téma genderových stereotypů v mateřské škole bylo provedeno mnoho výzkumů v rámci kvalifikačních i odborných výzkumných prací. Přiblížím aspoň některé z nich.

Holubová (2010) v rámci své bakalářské práce metodou pozorování a rozhovoru s učitelkami v mateřských školách zjišťovala, jestli se v dané mateřské škole objevují genderové stereotypy a v jaké podobě. Výzkumným šetřením zjistila, že genderové stereotypy se ve třídách vyskytují velice hojně avšak netušeně. Stereotypy se však neobjevovali jen ze strany učitelek, ale i samotných dětí. Toto chování si děti do mateřské školy přinášely už z rodiny. Věděly, s kým si mají hrát, jakou hračku si půjčit. Toto chování se po delším pobytu v mateřské škole stíralo, představa opadla a bylo jim jedno, zda si hrají s chlapcem či dívkou. Vnitřní prostory mateřské školy nevykazovaly žádné známky genderového rozdělení. Po rozhovoru s učitelkami zjistila, že genderové stereotypy jsou užívány netušeně a učitelky si je často vůbec neuvědomují. Dále učitelky popisovaly typicky dívčí a chlapecké vlastnosti. Tři ze čtyř učitelek jednoznačně odpověděly v smyslu dívka-panenka, chlapec- autíčko, ale čtvrtá učitelka odkazovala na individualitu každého dítěte a nemožnost zaškatulkování. Ve třídě této učitelky Holubová (2010) také vyzorovala nejmenší počet genderových stereotypů.

Další práci na toto téma vypracovala Nováčková (2015). Použila metodu dotazníků a zjistila mnoho poznatků. Učitelé si často myslí, že dětem nabízejí genderově vyrovnané činnosti, ale podle dat z dotazníků se jedna ze slabin nachází v nedostatku činností pro rozvoj technických dovedností. Dále chybí řešení v nabídce aktivit spojených s fyzickou silou a agresí dětí.

Do třetice zmiňuji práci Dryeové (2011), která na základě svého výzkumu vytvořila desatero pro genderově citlivý přístup učitelek mateřských škol. Je zde uveden ve zkrácené podobě.

1. Individuální přístup k dítěti podle jeho potřeb.
2. Pomozme dětem při naplňování jeho potřeb a hledáním sebe sama.

3. Pokud oslovujeme chlapce i dívky, používejme tvary obojího rodu.
4. Nepoužívejme genderově stereotypní pořekadla.
5. Zaměřme se na genderově nezatížené pracovní materiály.
6. Stejně projevy chování chlapců a dívek stejně hodnotíme.
7. Zdůrazňujme, že volba povolání závisí na schopnostech a dovednostech.
8. K péči o sebe sama vedeme všechny děti.
9. Učíme děti chovat se ohleduplně, ne na úkor ostatních.
10. Učíme děti přemýšlet o tom, co je směšné.

Jarkovská (2013, s. 13) však ve své knize *Gender před tabulí* nezapomíná uvést: „*Genderově citlivá výuka nespočívá zdaleka jen v prezentaci genderově nestereotypních vzorů, jako jsou holky hrající fotbal a kluci látající rozedrané ponožky, jak si to někteří představují. Deset pravidel vyučujícím rozhodně nebude stačit, a proto je třeba studovat procesy odehrávající se ve škole a poskytnout vyučujícím i všem ostatním, kdo se o téma zajímají, plastičtější analýzu. I za cenu toho, že se budeme muset vzdát jednoduchého instantního návodu a smířit se s tím, že rovné vzdělávání nemá fixní, jednou pro vždy platnou definici, ale jde o náročnou a zřejmě nekonečnou cestu hledání a reflexe.*“

Z trochu jiného pohledu se genderovými stereotypy zabývala Maderová (2011). Zkoumala gender z pohledu předškolních dětí. Zjistila, že jsou děti genderem velice ovlivněny, uvědomují si, jaké činnosti jsou spíše mužské a které spíše ženské. Rozeznávají chlapecké a holčičí barvy, oblečení a hračky. Avšak je patrný rozdíl oproti dřívějším pohledům. Nejvlivnější je pro dítě rodina a rozdělení činností a rolí v ní. Maderová se domnívá, že je to zapojením otců do péče o dítě a jejich podílení na domácích pracích.

Lacinová (2014) se ve své bakalářské práci zaměřila na gender a preferenci hraček. Vypozorovala, že s hračkami pro opačné pohlaví si nejčastěji hrály děti 3-4leté a nejméně děti 5-6leté. Z hraček typických pro opačné pohlaví si chlapci nejčastěji hráli v kuchyňce a s panenkami, kdežto dívky si často vybíraly stavebnice, náradí i dopravní prostředky. Dívky si častěji hrály s hračkami pro opačné pohlaví než chlapci. Výsledky tohoto výzkumu se shodují s tvrzením Oakleyové (2000, s. 46) „*chlapci dávají přednost*

hračkám, které symbolizují fyzickou sílu a mechanickou aktivitu a prostředí vně domova, dívky raději volí hračky související s domácím prostředím, odrážející domácí tematiku, pečovatelské aktivity a estetickou zdobnost.“

„V batolecím a předškolním věku si chlapci obvykle musí nechat líbit více dohledu a kontroly než děvčata. Odchytky od chování, které se od nich očekává, se u nich méně tolerují než u děvčat. Když si děvčátko hraje s autíčky, většinou to nikomu nevadí, zatímco chlapec se jistě setká s projevy nepochopení, a dokonce s výsměchem, bude-li věnovat příliš pozornosti panenkám.“ (Karsten, 2006, s. 64) Dále dodává, že rozdíly nejsou tak zřejmé jako v pozdním dětství, nicméně jsou pozorovatelné. Děti při hře většinou tvoří jednopohlavní skupinky a učitelkám to vyhovuje. Učitelky mají přehled a nemusí se bát narušení klidné hry děvčat aktivnějšími chlapci (Karsten, 2006). Výhodu jednopohlavních skupin popisuje i Smetáčková (2016, s. 111): *„Díky tomu, že děti v předškolním a mladším školním věku tráví v genderově homogenních skupinách více času, respektive tento čas je pro ně subjektivně významnější, mají mnoho příležitostí rozšiřovat si poznání o vlastní genderové kategorii. Příslušné genderové schéma se tak poměrně rychle stává informačně bohatší a diferencovanější než schéma opačné genderové kategorie.“*

4 DÍVKY A CHLAPCI

„V tradiční pedagogice se uvažuje o žácích jakožto bezpohlavních bytostech. Nedostatečně se bere do úvahy, že žáci jsou vždy příslušníci jedné ze dvou základních lidských skupin - tedy jsou buď dívky, nebo chlapci.“ (Průcha, 1997, s. 141)

„Někteří psychologové zastávali v minulosti názor, že mezi chlapci a děvčaty nejsou žádné rozdíly kromě těch, které sami vytváříme.“ (Biddulph, 2006, s. 30) Dalo by se tak říct, že všechny rozdíly jsou pouze v hračkách, se kterými si děti hrají a v oblečení které si oblékají. Mateřské i základní školy, ba i někteří rodiče se pak snažili donutit chlapce si hrát s panenkami a dívky s dopravními prostředky. Mysleli si, že tak zmizí problémy mezi pohlavími. Chtěli rozbít staré a zažitě stereotypy a umožnit dětem stát se tím, čím chtějí. Vrozené rozdíly mezi pohlavími byly odmítány, což bylo nutné pro zrovnoprávnění žen ve společnosti (Biddulph, 2006).

Proto se v následující kapitole budu snažit objasnit některé rozdíly mezi chlapci a dívkami. Do mateřské školy dítě vstupuje s více méně jasnou představou o chlapeckých a dívčích činnostech, hračkách, barvách atd. Smetáčková (2016, s. 97) hovoří o chování genderově schematických dětech: *„...tyto děti se aktivitou zabývají pouze tehdy, je-li genderově přijatelná. To znamená, že dívky se vyhýbají činnostem, které považují za typicky chlapecké, jako je hra s auty či technickými stavebnicemi nebo jako jsou některé sporty, například fotbal a naopak.“*

4.1 Charakteristika dívek

V prvních týdnech těhotenství jsou mužské a ženské zárodky stejné. Dívky jsou oproti chlapcům méně citlivé na škodlivé vlivy, i když jich je počato méně, více dívek přežije. Není zatím zcela přesně jisté, který faktor má toto na svědomí, ale jednou z možností je větší citlivost mužských plodů na škodlivé vlivy, nebo druhá z teorií říká, že matčin imunitní systém bere mužský zárodek jako něco nepatřičného a nesprávně se o něj stará (Preuschoff, 2007).

Preuschoffová (2007, s. 20) porovnává mozek dívky a chlapce. Dívky mají větší množství buněk spojujících pravou a levou mozkovou hemisféru. Díky tomu mezi sebou tyto poloviny dokážou lépe komunikovat. *„Dívky a ženy využívají obě mozkové*

hemisféry najednou, zatímco muži vždy jen jednu.“ Také dívky mají lépe vyvinutou levou mozkovou hemisféru. Zde se vyskytuje centrum řeči, proto dívky umí mnohem dříve mluvit a jejich řeč je rozvinutější. Naopak v pravé polovině mozku, kde se vyvíjí prostorové a vizuální představy, mají navrch chlapi. Proto je u dívek i chlapců potřeba rozvíjet méně vyvinuté schopnosti a dovednosti.

Hned po narození jsou dívčí miminka o čtyři až šest týdnů popředu oproti chlapcům. Tento rozdíl můžeme sledovat celé dětství (Preuschoff, 2007).

„Dívky bývají méně průbojné, submisivnější, konformnější, emotivnější event. i bázlivější, snáze se u nich rozvíjí schopnost sebekontroly.“ (Steinberg a Belsky, 1991, in Vágnerová, 2005, s. 231) Dále Oakleyová (2000, s. 46) popisuje ženské rysy: *„Nejvýraznější ženské rysy jsou aktivně empatická, dovnitř orientovaná dispozice: mateřský pud a něžné city, zájem o věci týkající se domova.“*

Hra dívek je velice často fantazijní, mnohem častěji než u chlapců se objevují hry „na něco“. Velice často jsou to hry na nakupování, na domácí činnosti a hra na maminku. Dívky se rády o něco starají, takže mezi jejich nejoblíbenější hračky patří panenky. S hračkami, které k panenkám patří, rády výtvarně tvoří a telefonují. Hru dívek si nelze představit bez převleků, šperků a ozdobných věcí. Děvčátka při hře často komunikují a tím prohlubují své řečové schopnosti a dovednosti a empatii (Janošová, 2008). *„Dívky raději volí hračky související s domácím prostředím, odrážející domácí tematiku, pečovatelské aktivity a estetickou zdobnost.“* (Oakleyová, 2000, s. 46) Pokud se však objeví jedinec, který se normě vymyká, mývá problémy se začleněním do své rodové skupiny, avšak ani ta druhá ho příliš dobře nepřijímá (Janošová, 2008).

Ve vrstevnických skupinách *„bývají dívky sociálně citlivější, vztahy s ostatními více emočně prožívají, bývají empatičtější, mají větší sklon ostatním pomáhat či o někoho pečovat. Jsou podporovány v úsilí o stabilnější sociální vztahy a poskytování vzájemné emoční opory. Vyhýbají se přímým konfrontacím, případnou hostilitu vyjadřují spíše nepřímě. Jejich konflikty obvykle mývají verbální charakter.“* (Vágnerová, 2005, s. 234 - 235)

Šmolka (2004) poukazuje na velký vliv v rodině. Mnoho rodičů neví, jak by taková správná žena měla vypadat a co by všechno měla umět, dále také poukazuje na stále menší vliv výchovy záměrné a rostoucí vliv výchovy bezděčné. I když se rodič bude snažit sebevíc, s přibývajícím věkem bude růst vliv vrstevníků a médií a rodičovské působení bude čím dál slabší. Šmolka uvádí mylnou představu některých otců o jejich rodičovské roli. Podle nich by měla dceru vychovávat jen matka. Ovšem tuto teorii vyvrací a říká, že otec by měl být alespoň vzorem pro budoucího partnera, měl by mít úctu k partnerce, být vždy připraven pomoci a ochotný respektovat druhé.

4.2 Charakteristika chlapců

Některé chlapecké projevy jsou výsledkem působení biologických, hormonálních a sociálních vlivů. Tělesné vlivy mohou být sociálními vlivy posíleny, nebo oslabeny (Vágnerová, 2005).

Testosteron se v chlapeckém těle začíná tvořit už při nitroděložním vývoji. Díky němu se tvoří varlata a penis a mění se i jeho mozek a mnoho dalších menších změn na těle. Po vytvoření varlat se vytváří další testosteron a chlapec se stává čím dál více chlapečkem. Po narození se v těle dítěte nachází velké množství testosteronu, ale po několik měsíců po narození hladina klesne téměř na pětinu. V průběhu batolecího věku jsou kluci i holčičky téměř nerozeznatelní a chovají se téměř stejně. Zlom nastává ve čtyřech letech, kdy se hladina testosteronu opět prudce zvýší na dvojnásobek. Chlapci jsou v tomto věku dynamičtí, zajímají je boje, hrdinství a více komunikují. V pěti letech testosteron opět ubývá a chlapci se zklidní. Převrat nastává až v jedenácti a třinácti letech, kdy hladina testosteronu naroste až o 800 % oproti batolecímu věku. Reakcí těla je prudký růst a prodlužování končetin. Testosteron ovlivňuje i psychiku a energii (Biddulph, 2006).

„Chlapci se chovají asertivněji až agresivněji, projevují více tělesné aktivity, mají sklon reagovat fyzickou silou. Bývají zvědavější a více motivováni k průzkumné aktivitě.“ (Steinberg a Belsky, 1991, in Vágnerová, 2005, s. 231) Podobně chlapce charakterizuje i Oakleyová (2000, s. 46) *„agresivní, dobrodružství hledající, podnikavá, navenek orientovaná dispozice: tendence k bojovnosti a sebeprosazení“*

Testosteron má také za příčinu změny v chlapeckých mozcích. Během nitroděložního vývoje roste levá polovina mozku pomaleji než u dívek. Každá hemisféra je zaměřena na něco jiného. Jedna polovina je zaměřená na řeč a úsudek, druhá na pohyb, emoce a prostorovou orientaci. Hemisféry jsou mezi sebou propojeny a komunikují. *„Jak pravá hemisféra roste, snaží se vytvářet spoje s levou polovinou mozku. U chlapců však není připravena spoje přijmout, proto mozkové buňky vyrostlé zprava nemohou najít místo, kam by se zapojily. Vrací se tedy zpátky napravo, odkud přišly, a napojí se tam. V důsledku toho je u chlapců pravá polovina mozku bohatší na vnitřní spoje, ale chudší na spoje s druhou polovinou.“* (Biddulph, 2006, s. 51)

Hra chlapců odpovídá jejich kognitivnímu vývoji. Chlapci jsou méně komunikativní, a proto si častěji hrají s hračkami, u kterých řeč nepotřebují, jako na příklad technické hračky, stavebnice u kterých však používají prostorovou představivost. Jsou pro ně typické pohybové činnosti, které mohou být ovlivněny agresivním chováním (Janošová, 2008). *„Chlapci dávají přednost hračkám, které symbolizují fyzickou sílu a mechanickou aktivitu a prostředí vně domova.“* (Oakleyová, 2000, s. 46)

Dobson (2003) uvádí příběh chlapce, který byl ve škole trestán za to, že o přestávce běhá ve třídě. Po druhé byl chlapec potrestán za přeskočení lavičky. Chlapcovy úspěchy ve škole byly velké, byl bystrý, kreativní a měl výborné výsledky. Ovšem tyto tresty chlapce zarmoutily a není divu, že jeho přístup ke škole se změnil. Této chyby se učitelé nejen mateřských škol dopouštějí velice často. Snaha učitelů o přísný řád je pochopitelná, zvláště pokud se bojí o bezpečnost. Zapomínáme ale, že chlapci pohyb potřebují a nejsou za tuto přirozenost vhodné vysoké tresty.

Ve vrstevnické skupině také můžeme sledovat některé rozdíly mezi chlapci a dívkami. *„Chlapci nebývají tak sociálně senzitivní, dávají přednost nezávislosti a účelovosti, větším skupinám, mezi jejímiž členy se nevytvářejí bližší vztahy. Jejich biologicky podmíněná potřeba asertivity se projevuje soupeřivostí, mají tendenci se vytahovat, aby udělali na ostatní dojem, usilují o dominantní postavení.“* (Mills a Duck, 2000, in Vágnerová, 2005, s. 234) Dále dodává, že se chlapci rádi pošouchují, je zde více konfliktů a fyzicky agresivních jedinců. V předškolním věku agresivita chlapců roste. Jedinec, který z normy vybočuje, často není kolektivem přijímán (Vágnerová, 2005).

Biddulph (2007, s. 119) vypráví o chlapci, který jde s otcem do školy. Byla jasná obloha a šestiletý chlapec poskakoval a běhal kolem svého otce. Čím blíže ale byli škole, jako by se chlapec měnil v někoho jiného. „*Chlapcův hlas se stal hrubším, jeho ramena strnula, obličej ztvárněl.*“ Otce tato změna trápila. Chlapec si „oblékal brnění.“

Spousta rodičů si myslí, že by měli z chlapce vychovat „správného chlapa.“ Bohužel k tomu patří i fráze jako „*Kluci nebrečí. Nesmíš si nechat nic líbit. Správný muž je orientován na výkon - na city a na vztahy jsou ženské...*“ (Šmolka, 2004, s. 99) Tyto představy jsou však velice naivní a správného muže nevychoávají. Je potřeba uvědomit si, že správný muž by měl být v něčem dobrý, něco umět, respektovat partnerku, dokázat vyjádřit emoce protože „*Správný chlap pak nepotřebuje dělit činnosti na mužské a ženské, ten o svou mužnost nepřijde ani u plotny, žehlicího prkna či na rodičovské dovolené. Ti ostatní ji naopak nezískají ani s plamenometem v ruce.*“ (Šmolka, 2004, s. 100)

Biddulph (2006) uvádí hned několik důvodů, proč jsou chlapci oproti dívkám pozadu a nejen oproti dívkám, ale i oproti vlastním schopnostem. Prvním důvodem je ztráta mužů ze škol. Chlapci tak „*nevnímají školu jako mužskou záležitost.*“ (Biddulph, 2006, s. 120) Dále chlapci, kteří nežijí s otcem, nebo je příliš pracovně vytížený, nevidí ve svém otci žádný vzor a místo toho jsou ovládáni vlivem vrstevníků, nebo médií. Způsob výuky vyžaduje pasivní sezení v lavicích, pasivní učení a znevýhodňuje také ve čtenářských dovednostech, protože v tomto věku budou chlapci stále za dívkami zaostávat. Ve školách chybí individuální přístup a prostředí pro emoce chlapce je zastrahující a negativní. Proto Biddulph (2006, s. 115) navrhuje model školy příznivě i pro chlapce. Je to však model pro vyšší stupně škol a proto vyberu jen některé body, které se dají využít i v mateřské škole. První z návrhů je „*pozdější nástup chlapců do školy.*“ Chlapci se vyvíjejí pomaleji než dívky a proto by to pro některé chlapce mohl být přínos. Dále nabádá ke vzdělání, které by dokázalo využít energii dětí. Školní třídy, klidné sezení, pasivní učení, to vše je v rozporu se vším co o dětech víme. Zaměřovat se u dětí na jejich slabé stránky a rozvíjet to, co jim nejde je další z bodů reformy. Chlapci jsou často méně jazykově nadaní, proto potřebují více času k učení psaní a čtení. V neposlední řadě Biddulph (2006) nabádá, aby se ve školách objevovalo více kvalitních pedagogů i mužského pohlaví. Kvůli rozvodům se dnešní děti často nesetkávají

s kvalitními mužskými vzory, které jsou důležité pro napodobování. Člověk se učí i napodobováním svých vzorů a lidí, které obdivuje, přitom to nemusí být žádný velký hrdina, stačí, aby to byl dostupný člověk, kterého má dítě rádo.

Každé dítě je však individualita a proto je nutné k němu přistupovat individuálně. Nelze všechny děti zahrnout do jednoho balíčku a podle toho se k nim takto chovat.

5 FEMINIZACE ŠKOLSTVÍ

Dnešní školství je značně feminizováno. Feminizace školství je: *„početní převaha žen zaměstnaných ve školství v učitelských profesích. Má některé negativní důsledky pro charakter edukačního prostředí školy.“* (Průcha, Walterová a Mareš, 1995, s. 67) Průcha (1997, s. 175) uvádí, že je *„všeobecně považována za jeden z negativních rysů školského systému“* a dodává fakt o extrémní rozšířenosti v českém školství a zařazuje tak Českou republiku mezi země s velmi vysokou feminizací učitelské profese.

Statistická ročenka školství (2016) uvádí počet zaměstnanců v roce 2015/2016. V celé České republice bylo v tomto školním roce celkem 30 864 učitelů mateřských škol, z toho jen 174 jsou muži. V mateřské škole zřizované obcí pracuje 115 učitelů (mužů), ale nutno podotknout, že takových škol je nejvíce (celkem 4 737). V soukromých školách, kterých je celkem 333, pracuje celkem 51 učitelů (mužů). Nejvíce mužů v mateřských školách je v hlavním městě Praha, naopak nejméně jich nalezneme na severozápadě Čech.

„Mnoho odborníků na výchovu kritizuje skutečnost, že prvních deset let života dítěte je jeho výchova téměř výlučně v rukou žen. Doma je to matka, v jeslích a ve školce vychovatelky, ve škole učitelky. Vyrůstajícím chlapcům pak často docela chybějí mužské vzory a blízké osoby, a tak se ve své snaze o ustavení své mužské pohlavní identity obrací ke stereotypním, nerealistickým obrazům mužů, jak je podávají především hromadné sdělovací prostředky.“ (Karsten, 2006, s. 76) Pokud by se muži více podíleli na výchově dětí, mnohé by to chlapcům ulehčilo. Chlapci by díky získaným informacím ze svého okolí mohli zjistit, že muži a ženy nejsou tolik odlišní a při stejném povolání dokážou i stejné věci. Dokázali by vypořádat některé mužské slabiny (které se v médiích nevyskytují), dozvěděli by se, že i muži mohou ustoupit a podvolit se a že ženy dokážou využít svou sílu a moc k prosazení svého. Chlapci by lehčeji vyjadřovali své pocity a mužskou pohlavní identitu by dokázali projevit podle skutečnosti, ne podle předkládaných stereotypů (Karsten, 2006).

Profese učitele není muži vyhledávána hned z několika příčin. Muži často nevolí profese, které jsou níže společensky uznávané, nejsou jednoznačně mužské, nebo je zde velká převaha žen. Zajímají se o hodně věcí, proto nemají čas se škole věnovat i

mimo pracovní dobu, což se u učitelů předpokládá. Učitelké platy jsou pro muže neatraktivní a nízké, proto mnoho učitelů má ještě další zaměstnání aby uživil rodinu. Většina mužů nemá předpoklady pracovat s nižšími ročníky (Vašutová, 2004).

Feminizované předškolní vzdělávání se také velice projevuje v programech a činnostech mateřských škol. Učitelky více organizují výtvarné činnosti, zpěv, tanec, ale opomíjejí převážně chlapecké zájmy jako sporty, technické dovednosti a další (Janošová, 2008).

„Mnozí rodiče zneužívají gender pozice učitelek a v jednání s nimi uplatňují nadřazenost i agresivitu. Mnozí experti předpokládají, že posílení mužského elementu by učitelské profesi prospělo, změnilo by přinejmenším interpersonální vztahy, klima sborů a škol.“ (Vašutová, 2004, s. 47)

Biddulph (2007) navrhuje několik kroků ke školní reformě tak, aby byla škola vhodná i pro chlapce. Prvním a nejdůležitějším bodem je *„přítomnost učitelů - mužů na školách všech stupňů.“* (Biddulph, 2007, s. 122) Mnoho chlapců se nesetkává s mužským vzorem ani doma. Chlapci potřebují identifikační vzory, které jim ukážou, že chodit do školy a dobře prospívat mohou i chlapci, že je správné mít své zájmy. Pro některé chlapce může být učitel jedinou příležitostí setkat se s mužem, který se o ně zajímá a stará se o ně. Dále mohou poukázat na důležitost četby, hudby, umění, a učení celkově nejen v ženském životě. Dalším z bodů je *„výuka vyhovující chlapcům.“* (Biddulph, s. 123) Školy odměňují děti za „ženské“ schopnosti. Do popředí jsou dávány verbální schopnosti, jemná motorika, umělecké zaměření a tichost. Za tyto dovednosti jsou děti odměňovány a každé dítě, kterému se ve škole nedaří, je ihned od školy odraženo a cítí se trapně. Pro vyučování vhodné pro chlapce by se měly zařadit činnosti více vzrušující, zaměřené na pohyb a pobyt venku. Školy by měly využívat smíšených učitelských skupin a děti by viděly spolupráci mezi pohlavími.

6 MUŽ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Muž jako učitel v mateřské škole patří mezi témata, která nejsou dostatečně prozkoumána. Neexistuje žádná dostupná literatura popisující tento fenomén dopodrobna. Proto jsem po tomto tématu nepátrala v literatuře, ale v dostupných akademických pracích a odborných článcích.

Mnoho lidí by mohlo argumentovat, že muži nemají dostatečně rozvinuté pečující schopnosti, že nejsou tak citliví. Matějček (1994, s. 13) však tento argument vyvrací: *„Dělalo se mnoho pokusů s otci či studenty medicíny první den jejich stáže na novorozeneckém oddělení a vždy se shodně prokázalo, že muži jsou vůči malému dítěti vybaveni týmiž mechanismy jako ženy. Staví se k dítěti stejným způsobem, dotýkají se ho stejným postupem, dívají se na něj ze stejné vzdálenosti, mluví na něj vyšším hlasem atd.“* Stejně tak jako ženy, mají v sobě muži zabudovanou ochranu a lásku svých dětí. Matějček usuzuje, že by bylo vhodné upevňovat a povzbuzovat zájem mužů o malé děti.

Jakšl (2014) ve své bakalářské práci zkoumal metodou dotazníků vnímání učitele muže v mateřské škole společností. Mezi zajímavá zjištění patří, že celých 56,7 % respondentů absolutně souhlasí s přínosem muže v mateřské škole a 25,5 % respondentů souhlasí částečně. Dále respondenti jako největší důvod nedostatku učitelů ve školství vnímají finanční ohodnocení, poté nedostatečné profesní uspokojení a nejméně dotazovaných odpovědělo nezpůsobilost vychovávat malé děti. Největší přínos učitele v mateřské škole vidí dotazovaní v rozšíření výuky o jiný přístup a jiné vzorce chování.

Další práci na toto téma napsal Švec (2015). Jeho výzkumnou skupinou bylo 15 mužů učitelů mateřských škol v české republice a metodou dotazníků zjišťoval jejich osobní sebereflexi, vnímání dětí, rodičů a kolegyně. Tito učitelé vnímají své silné stránky v autoritě, ale zároveň v kamarádském přístupu. Dalším plusem jsou invenční nápady, velký důraz na pobyt venku a na zážitky. Co se týče bezpečnosti, jsou muži stejně opatrní jako ženy, ale s tím rozdílem že se nezabývají malichernostmi, jako jsou ušpiněné kalhoty. Mají lepší organizační schopnosti a jsou technicky nadaní. Jako svou slabou stránku uváděli učitelé důslednost zejména u nejmenších dětí, protože nemají

tolik vyvinuté pečovatelské sklony. Také mužům dělá problém vnímat a zvládat více dětí najednou. Problémy vidí i v estetickém zdobení tříd, či výtvarných pracích. Pedagogy na práci v mateřské škole nejvíce ze všeho baví radost z dětského prožitku, naopak je nebaví různé papírování, diagnostika dítěte či nepřejícnost ze stran kolegyň.

V článku Němcové (2016) se můžeme dočíst o spolupráci učitelky a učitele v mateřské škole. Děti z této třídy jsou prý samostatnější a lépe poslouchají. Učitelka Zuzana říká, že s kolegou tvoří rodinné prostředí a děti tak mohou při práci pozorovat obě pohlaví. Učitel John upozorňuje na fakt, že mnoho dětí ve svém okolí ani mužský vzor nemá a on může být aspoň částečnou náhradou. Jeho začátky byly neobvyklé. Nejdříve v očích rodičů viděl nedůvěru, děti se první den bály, ale později děti ze školky vůbec nechtěly odcházet a chtěly zůstat přes noc.

7 POSTAVENÍ UČITELE VE SPOLEČNOSTI

Jedním z důvodů, proč si muži nevybírají učitelskou profesi, je nízká společenská úroveň. Mluvíme-li o učiteli v mateřské škole, může se k nám z mnoha stran dostat názor, že jsou to jen chůvy, co si hrají a hlídají děti. Pokud se tento názor bude dále šířit, není divu, že se s učitelem - mužem v mateřské škole téměř nesetkáme. Nejdříve se pokusím stručně popsat specifika učitelství mateřské školy.

Učitel v mateřské škole je první osobou, se kterou se dítě denně setkává mimo rámec své rodiny. Během času stráveného v mateřské škole, učitelka ulehčuje dítěti osvojit si mnoho poznatků, zvyknout si na nové, dosud neznáme prostředí, nový denní režim, novou stravu, nový dětský kolektiv, rozvíjí dítě v oblasti kognitivní, sociální, emoční i motorické (Burkovičová, 2003).

Podle Průchy (1997, s. 180) je prestiž *„pojem z oblasti hodnotových soudů a v češtině má význam vážnost, významnost, důležitost aj. Posuzování či přesněji přisuzování prestiže může být orientováno jak na jednotlivce, tak na celé sociální skupiny.“* Dále bude zmíněna druhá možnost, tedy sociální skupina učitelé.

Ačkoliv podle různých výzkumů je učitelské povolání vysoce prestižní a vážené (učitelé vysokých škol na 3. místě a základních škol na 7. místě, učitelé mateřských škol se nezmiňují) a vyznačuje se složitostí a náročností, učitelé se tak sami nevnímají. Proto často mění povolání a opouštějí učitelství (Průcha, 2002). Jedním z důvodů může být nízké platové ohodnocení, které se blíží průměru běžného platového ohodnocení (Havlík a Koťa, 2007).

Charta učitelů, kterou připravovali dvě desetiletí experti z různých zemí, spolupracující s mnohými učitelskými organizacemi, doporučuje mnohá opatření ohledně učitelské profese. Tento dokument, byl přijat v roce 1966 na mezivládní konferenci o postavení učitelů. Platy učitelů by podle této listiny měly být přímo úměrné významu učitelské profese, být porovnatelné s ostatními profesemi vyžadující stejnou nebo podobně náročnou práci, měly by být natolik vysoké, aby učitel bez problémů uživil svoji rodinu a při tom se mohl i nadále vzdělávat. Platový postup by neměl být delší než 15 let (Charta učitelů).

Mertl (2008) poukazuje na problém obrovského množství požadavků na učitele a zároveň k tomu neúměrného vnímání učitele ve společnosti. Rodiče a žáci chtějí dokonalou osobu plnou kreativních nápadů, aktivního přístupu a překypující energií. S touto představou je až v protikladu obecné hodnocení učitelské profese. Ve společnosti můžeme zaslechnout velice dlouhý výčet výhod jako např. dlouhé prázdniny, odučí jen pár hodin, jen chvíli hlídají děti atd. Následně jsou na ně navaleny všechny problémy týkající se školství a naléhání k okamžitému řešení. Učitelství s sebou přináší i mnoho negativních dopadů na osobnost člověka.

Nováková (2015) ve své diplomové práci předložila respondentům tabulku prestižních povolání a úkolem bylo zařadit učitele mateřských škol. Ze získaných hodnot bylo podle aritmetického průměru vypočítáno, že veřejnost řadí učitele mateřských škol na 8. řádku, tedy mezi projektanta a soukromého zemědělce. Dále 69,6 % respondentů vidí nízkou prestiž učitelského povolání jako problém, mezi největší faktory ovlivňující prestiž učitelů v mateřské škole jsou podle dotazovaných společnost a současná doba, 59,7 % respondentů se domnívá, že učitelé mohou své postavení ovlivnit a podle 58,7 % zúčastněných nemá prestiž žádnou závislost na pohlaví učitele.

Munzarová (2015) se ve své bakalářské práci ptala rodičů, co podle nich znamená slovo prestiž. Nejvíce dotazovaných odpovědělo společenské postavení. Další otázkou se ptala, jestli mají učitelé vyšších stupňů větší prestiž než na nižších stupních. Odpověď „ne“ byla v 51,22 %. Na otázku proč to takto vnímají, bylo odpovědí např. *„velká důležitost mateřských a základních škol,“* *„učitel musí na těchto stupních děti nadchnout“* atd. Jako nevýhody učitelské profese uváděli respondenti *„malé finanční ohodnocení,“* *„velkou zodpovědnost,“* *„malá možnost kariérního postupu.“* Mezi výhody patří *„pracovní doba,“* *„rozmanitost práce,“* *„tvůrčí povolání.“* Většina dotazovaných si myslí, že jsou na učitele kladeny velké nároky a to především *„potřeba dalšího vzdělávání,“* *„velké nároky ze strany nadřízených a rodičů“* a další.

Jeden z cílů v bakalářské práci Mondekové (2014) bylo zjistit, jak učitelky hodnotí svoji profesi. Na otázku jakou dostávají zpětnou vazbu, odpověděly učitelky

kladně. Nejčastěji ji dostávají od rodičů, dále od dětí a od kolegyň. Většina učitelek, i když své povolání považuje za náročné, je se svojí prací spokojena a hodnotí ji kladně.

II PRAKTICKÁ ČÁST

8 CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Tato bakalářská práce se zabývá názorem rodičů předškolních dětí na genderové stereotypy v mateřské škole a postavením učitelky a učitele. Základním cílem je zjistit, zdali si rodiče myslí, že skladba činností v mateřské škole je dostatečně genderově vyvážená a zdali by byl muž v mateřské škole podle rodičů přínosem.

Dílčím cílem je zjistit rozdíly v názorech matek a otců, rozdíly v názorech rodičů dívek či chlapců a rozdíly v názorech rodičů z úplných a neúplných rodin.

K výše uvedenému cíli/cílům byly zvoleny tyto výzkumné otázky:

- V jaké míře si rodiče předškolních dětí cení učitelky mateřské školy a jak toto zaměstnání vnímají?
- Vidí rodiče předškolních dětí feminizaci školství jako problém?
- Používají podle rodičů předškolních dětí učitelky genderově odlišné činnosti pro chlapce a dívky?
- Myslí si rodiče předškolních dětí, že chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti a stejný přístup?
- Jaký názor mají rodiče předškolních dětí na muže v mateřské škole?
- Jaký je rozdíl mezi názorem otců a matek?
- Má na názor rodiče předškolního dítěte vliv pohlaví dítěte?
- Existuje rozdíl mezi názorem rodičů předškolních dětí z úplných a neúplných rodin?

9 METODIKA

9.1 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořili převážně rodiče předškolních dětí z okolí města Třebíče (MŠ Kojetice, MŠ Markvartice, MŠ Okříšky, MŠ Střítež). Mimo okres Třebíč se zapojily také MŠ Nerudova České Budějovice a MŠ Citice. Respondenti se skládali z matek i otců předškolních dětí bez ohledu na věk.

Tito rodiče byli hned v úvodu dotazníkového šetření seznámeni s účelem tohoto výzkumu a pokyny k jeho plnění. Dále byli ujištěni, že dotazník je anonymní a dobrovolný a bude použit pouze pro účely bakalářské práce.

Po domluvě s učitelkami v jednotlivých třídách jsem od prosince 2016 rozdávala dotazníky ve výše zmíněných mateřských školách. Ze 120 rozdaných dotazníků se mi vrátilo 107 kusů použitelných pro výzkumné šetření. Jednalo se tedy o 89,2 % návratnost.

9.2 Použité metody

Pro výzkumné šetření byla použita kvantitativní metoda. Gavora (2012, s. 8) charakterizuje kvantitativní výzkum, jehož: *„klíčovou vlastností je vyjadrovanie vlastností objektov a javov číselne. Nie je to však jeho hlavná vlastnosť, dôležitejší je to, ako sa kvantitatívny výskum díva na svet a jeho poznanie.“* Dále dodává, že hlavním cílem je zachytit a popsat jevy objektivního světa. Podle Skutila (2011, s. 59): *„Často se řeší jeden nebo více problémů (navzájem souvisejících a propojených).“*

Dotazník je nejčastěji používanou výzkumnou technikou. Skutil (2011, s. 80) uvádí, že *„podstatou dotazníku je zjištění dat o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají.“* Mezi výhody dotazníku podle Skutila (2011) patří: okamžité a nenáročné vyhodnocování, možnost oslovit velký počet respondentů, údaje lze kvantifikovat a anonymita respondentů, která přináší velké možnosti při získávání některých informací. Naopak za nevýhody lze považovat vyhýbání se některým otázkám, nemožnost otázku povysvětlit, objasnit a možnost zkreslení informací.

„Data získaná dotazníkem mají vždy jen podmíněnou platnost a vyžadují vždy velmi obezřetnou interpretaci, abychom odlišili objektivní zjištění od subjektivních soudů.“ (Chráska, 2016, s. 158)

Popis dotazníku

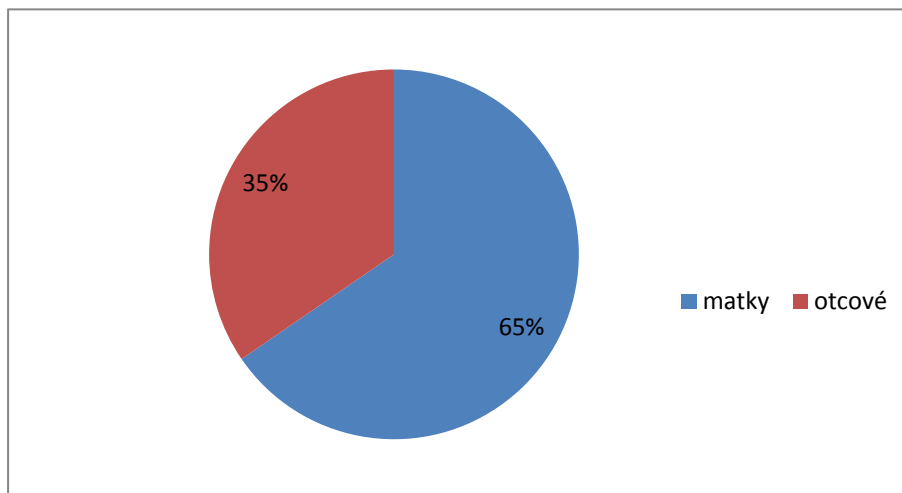
Dotazník se skládá ze 17 otázek. Tyto otázky jsou rozděleny do pěti oblastí dle zaměření výzkumných otázek:

1. část dotazníku je určena pro charakteristiku výzkumné skupiny;
2. část otázek se týká postavení a cenění si učitele v mateřské škole;
3. část otázek je zaměřená na postoje rodičů k feminizaci školství;
4. část otázek je zaměřena na genderové stereotypy v mateřské škole;
5. část otázek zjišťuje postoj rodičů k muži jako učiteli v mateřské škole.

10 VÝSLEDKY

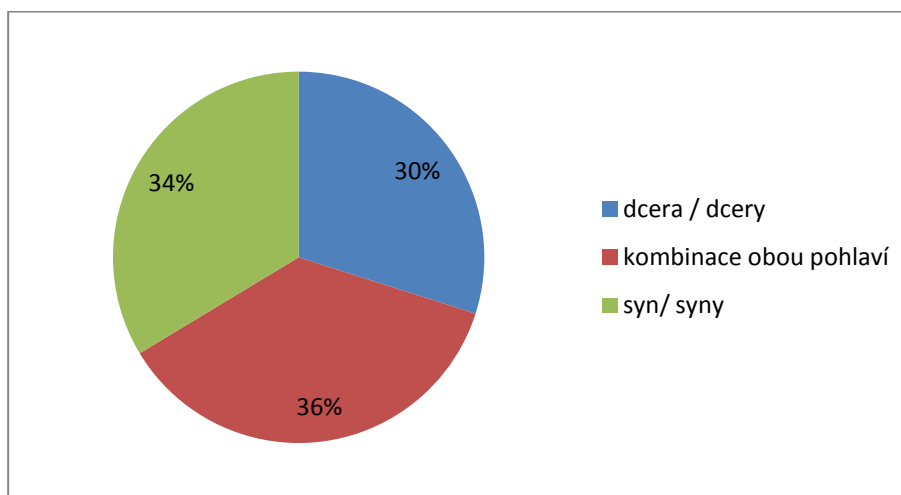
Charakteristika respondentů

Tab. č. 1: Pohlaví rodičů

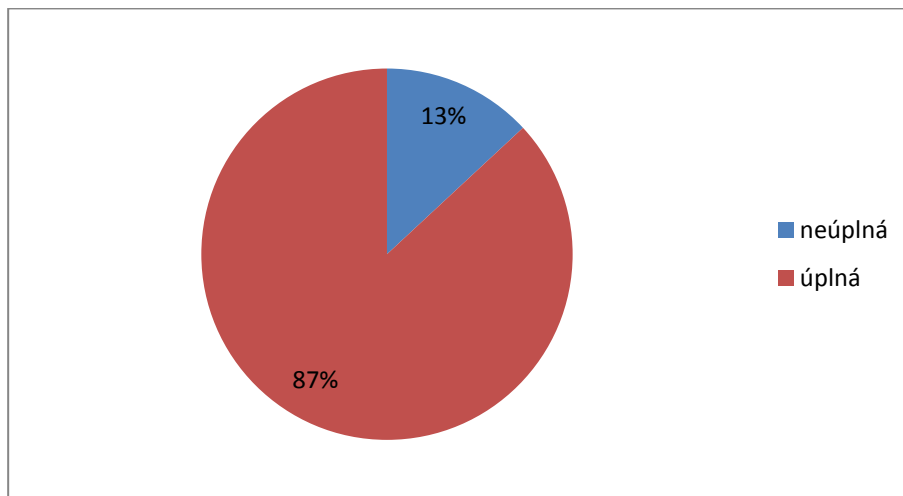
Jak je zřejmé z tohoto grafu, do výzkumu se zapojilo 65 % (70) matek a 35 % (37) otců předškolních dětí. Celkem tedy 107 respondentů.

Tab. č. 2: Pohlaví dětí

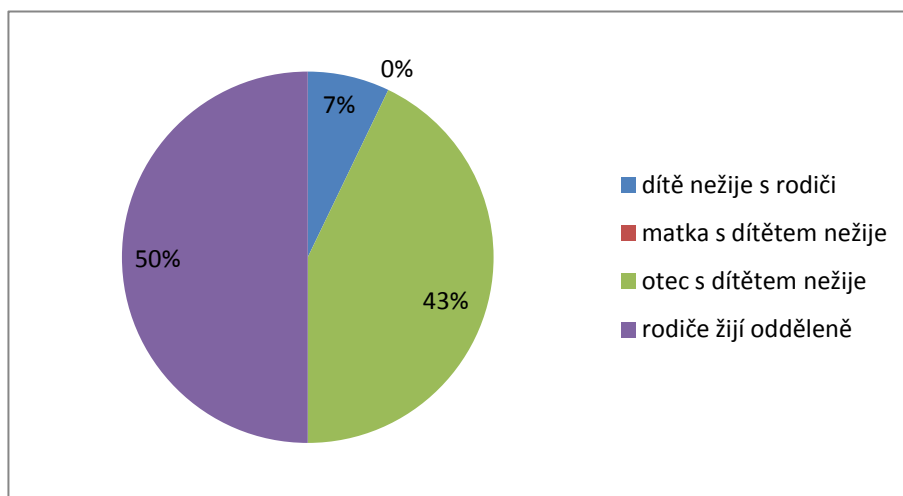
Pohlaví dětí dotazovaných respondentů je velice vyrovnané. 30 % respondentů má děti ženského pohlaví, 34 % respondentů děti mužského pohlaví a 36 % dotazovaných má kombinaci obou pohlaví, tedy dívky i chlapce.

Tab. č. 3: Typ rodiny

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 87 % rodičů z úplných rodin (oba biologičtí rodiče žijí spolu a vychovávají své biologické děti) a 13 % z rodin neúplných. Rodiče byli vybíráni náhodně a procento neúplných rodin je velmi malé.

Tab. č. 4: Typ neúplné rodiny

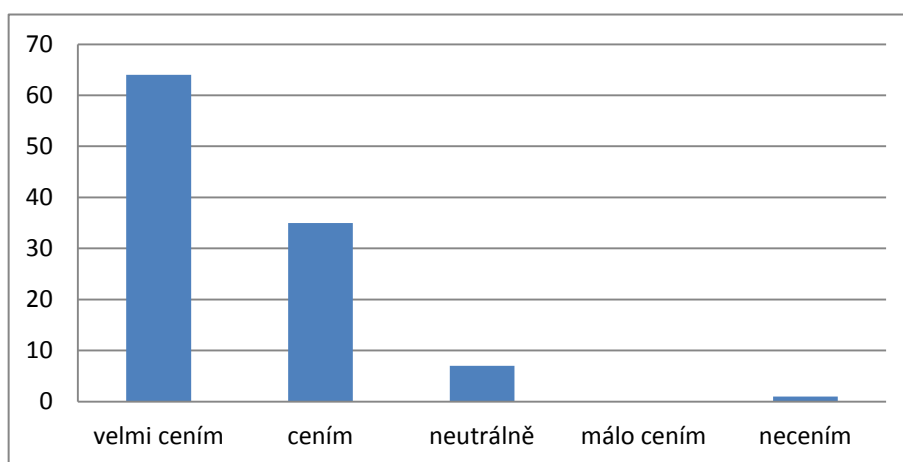
Nejvíce z dotazovaných rodičů (celých 50 %) z neúplných rodin žije odděleně. Otec s dítětem nežije v 43 % a jeden respondent uvádí, že dítě nežije s rodiči. Žádný respondent neuvedl nepřítomnost matky. Celkem se šetření účastnilo 14 rodičů z neúplných rodin.

Výzkumná otázka č. 1 - „V jaké míře si rodiče předškolních dětí cení učitelky mateřské školy a jak toto zaměstnání vnímají?“

První výzkumná otázka se zaměřuje na společenské postavení učitele v mateřské škole, a jak si jej cení. Rodiče na tyto otázky odpovídají zapisováním do osy o pěti bodech. Na tuto výzkumnou otázku byly v dotazníku zaměřeny otázky č. 5 a č. 6:

Otázka v dotazníku č. 5: Jak na stupnici od 1 do 5 si ceníte učitele v mateřské škole?

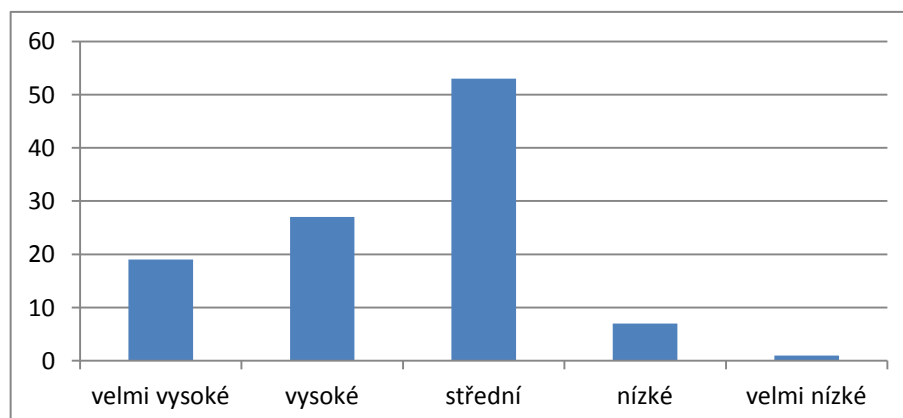
Tab. č. 5: Jak si ceníte učitele v mateřské škole?

Z výsledků je patrné, že většina rodičů (64) si učitelů a učitelek v mateřské škole velmi cení. Odpověď „*cením*“ zvolilo 35 respondentů. Pouze jeden respondent uvedl, že si učitelky necení vůbec.

Otázka v dotazníku č. 6: Jak na stupnici od 1 do 5 vnímáte postavení učitele?

Tab. č. 6: Jak vnímáte postavení učitele?

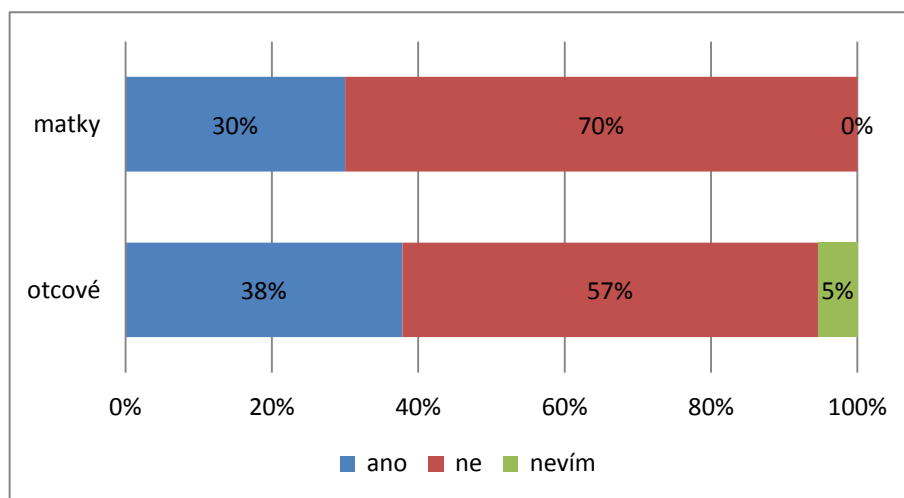
Z tohoto grafu můžeme vyčíst, že postavení učitele mateřských škol vnímá nejvíce respondentů (53) jako středně společensky postavené. Dále 27 rodičů uvedlo postavení učitelů mateřských škol ve společnosti jako vysoké a 19 respondentů jako velmi vysoké. Sedm dotazovaných uvedlo nízké postavení a jeden velmi nízké.

Výzkumná otázka č. 2 - „Vidí rodiče předškolních dětí feminizaci školství jako problém?“

Druhá výzkumná otázka se týká feminizace školství a mapuje názory a postoje rodičů. Na nejnižších stupních českého vzdělávání pracují v obrovské převaze ženy, muž bývá výjimkou. Jak tento fakt vnímají rodiče předškolních dětí? Jaký je jejich názor na tuto situaci? Jaké složení pedagogických pracovníků je v mateřské škole ideální? K těmto otázkám se vztahuje třetí část dotazníku, otázky č. 7, č. 8 a č. 10.

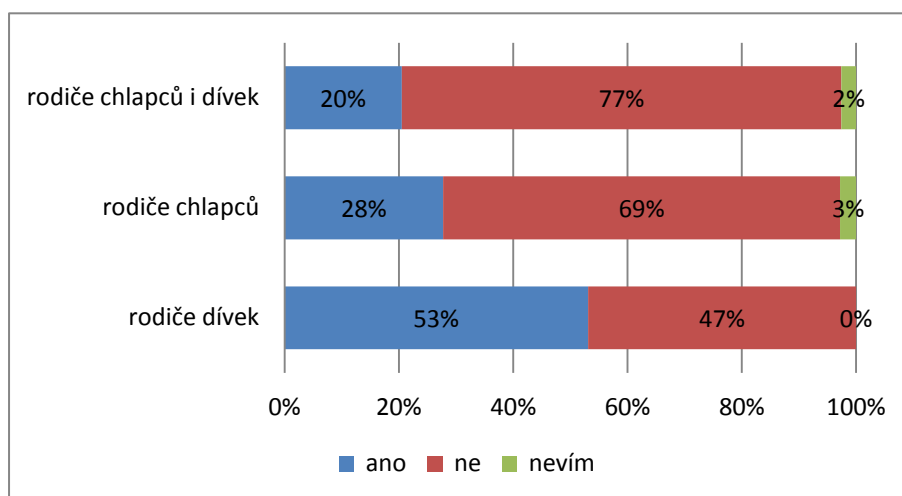
Otázka v dotazníku č. 7: Vidíte feminizaci školství jako problém?

Tab. č. 7.1: Feminizace školství jako problém - podle pohlaví rodiče (odpovědi v %)

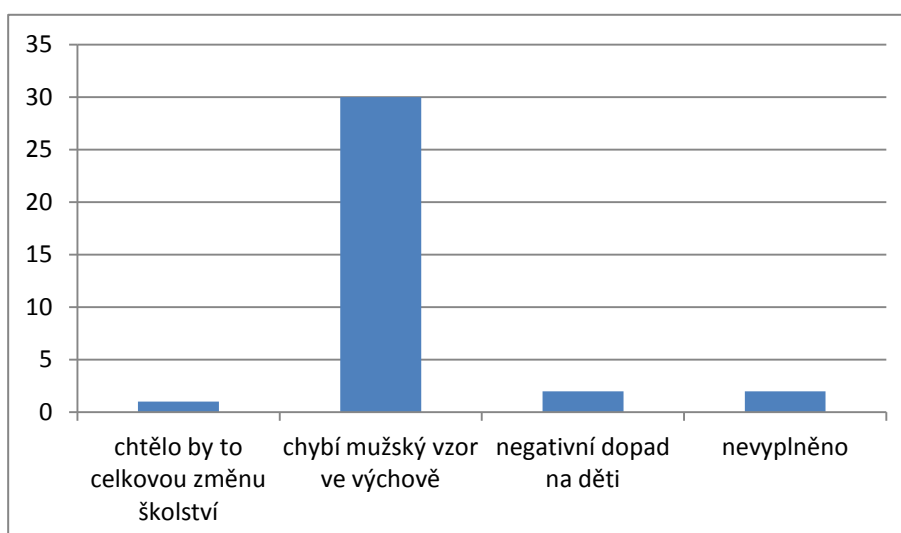
Graf č. 7.1 nám ukazuje názor rodičů předškolních dětí na feminizaci školství podle pohlaví rodičů. Z grafu lze vyčíst, že 49 matek (70 % matek) nevidí feminizaci školství jako problém a zbylých 21 matek (30 %) feminizaci jako problém vidí. Otcové v 57 % případů (21 otců) vnímají feminizaci jako nevyhovující a 38 % otců (14 otců) má opačný názor. Ostatní 2 otcové (5 %) neví. Celkem tedy 35 rodičů považuje feminizaci školství za problém a 70 rodičů zvolilo odpověď „ne“.

Tab. č. 7.2: Feminizace školství jako problém - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

Graf č. 7.2 zobrazuje názor rodičů předškolních dětí na feminizaci školství podle pohlaví dětí. Rodiče dívek v 53 % (17 rodičů) vidí feminizaci školství jako problém. Zbylých 47 % (15 rodičů) feminizaci za problém nepovažují. Rodiče chlapců ve 28 % odpověděli „ano“ (10 rodičů), 69 % (25 rodičů) odpovědělo „ne“ a zbylé 3 % nedokázali posoudit. Rodiče, kteří mají doma dívky i chlapce ve 20 % (8 rodičů) odpověděli, že feminizace je problém, 77 % (30 rodičů) feminizaci jako problém nevnímají a zbylá 2 % neví. Celkem tedy 35 rodičů odpovědělo „ano“ a 70 rodičů odpovědělo „ne“.

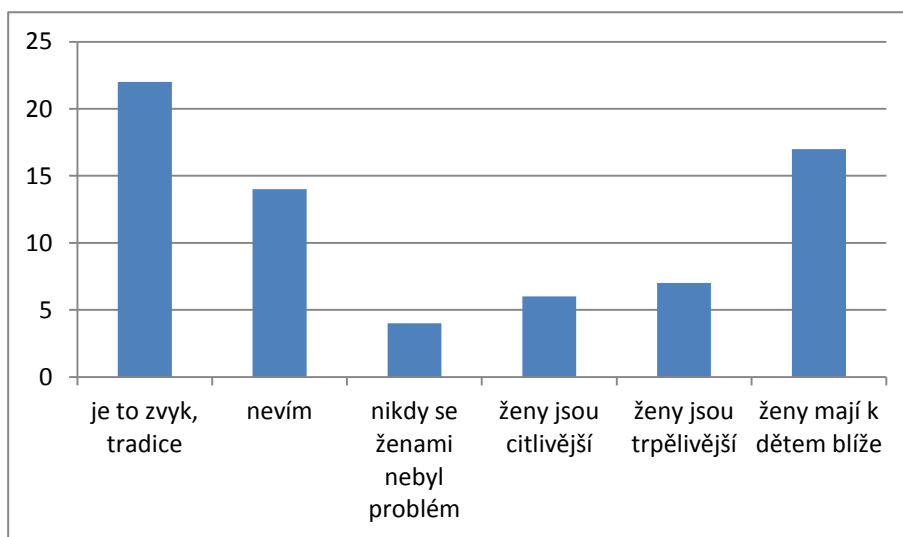
Tab. č. 7.3: Proč je feminizace školství problém?

Odpovědi na otevřenou otázku proč je feminizace problém, byly zobrazeny do oblastí: „negativní dopad na děti,“ „celková změna školství“ a nejvíce uváděným důvod „málo mužského vzoru ve výchově dětí.“ Tato oblast zahrnuje odpovědi jako: „muži

mají jiný přístup k řešení problémů,“ „aktivnější činnosti,“ „lepší komunikace s rodiči a mezi učitelským sborem,“ „větší autorita“ a „názor, že ve školství by mělo být 50 % mužů a 50 % žen aby si děti zvykli na práci obou pohlaví.“ Celkem odpovědělo 35 respondentů.

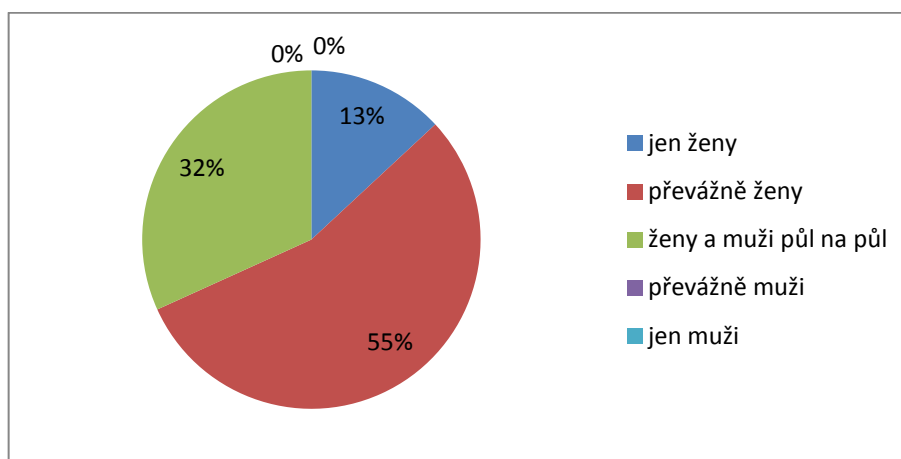
Tab. č. 7.4: Proč feminizace není problém?

Další graf č. 7.4 vyobrazuje odpovědi na otevřenou otázku: „Proč feminizace školství není problém?“ Nejvíce respondentů uvedlo jako důvod zvyk a tradice. V českém školství je ženská výchova velice zakořeněná a rodiče předškolních dětí ji nevnímají jako negativum. Rodiče uvádějí, že: „je to přirozené a nikdy s tím neměly žádný problém.“ Dále jsou zde uváděny některé ženské vlastnosti, jako např. „větší citlivost,“ „větší trpělivost“ a velmi často uváděná odpověď: „ženy mají k dětem blíže.“ Celkem 70 odpovědí.

Otázka v dotazníku č. 8 - Jaké složení pedagogických pracovníků je podle Vás v mateřské škole ideální?

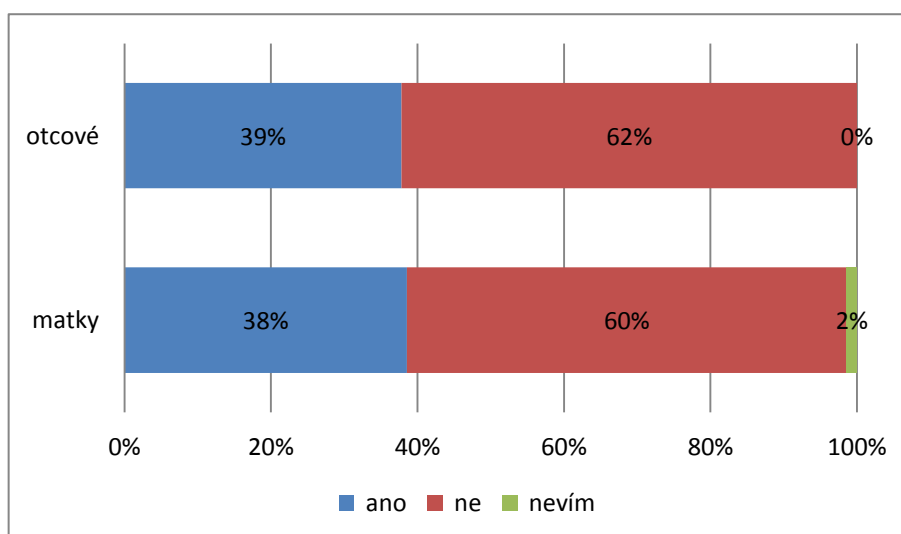
Tab. č. 8: Ideální složení pracovníků

Graf č. 8 ukazuje četnost jednotlivých odpovědí na otázku týkající se ideálního složení pedagogických pracovníků v mateřské škole. Více než polovina respondentů (59) odpověděla „převážně ženy.“ Tito rodiče muže z mateřské školy nevyklučují, ale ani nevnímají větší množství mužů jako potřebné. Další velmi častou odpovědí bylo „ženy a muži půl na půl.“ Tuto možnost zvolilo 34 odpovídajících. Třetí možnost „jen ženy,“ volilo 14 rodičů. Je zde tak znatelný zvyk rodičů na ženské pracovnice, ale mnoho rodičů nevyklučuje představu muže jako učitele. Žádný z respondentů nezvolil odpověď „převážně muži“ a „jen muži.“

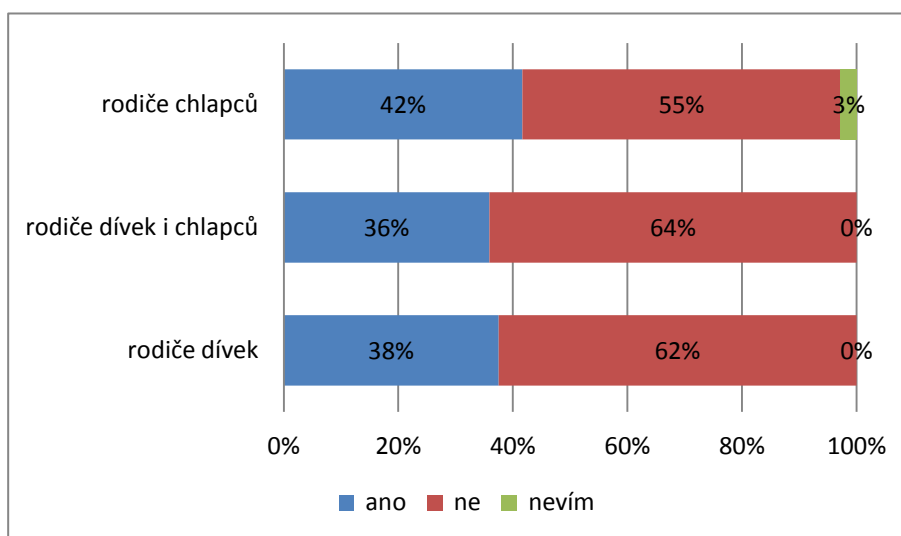
Otázka v dotazníku č. 10: Myslíte si, že má na děti čistě ženská výchova dopad?

Tab. č. 9.1: Dopad čistě ženské výchovy - podle pohlaví rodiče (odpovědi v %)

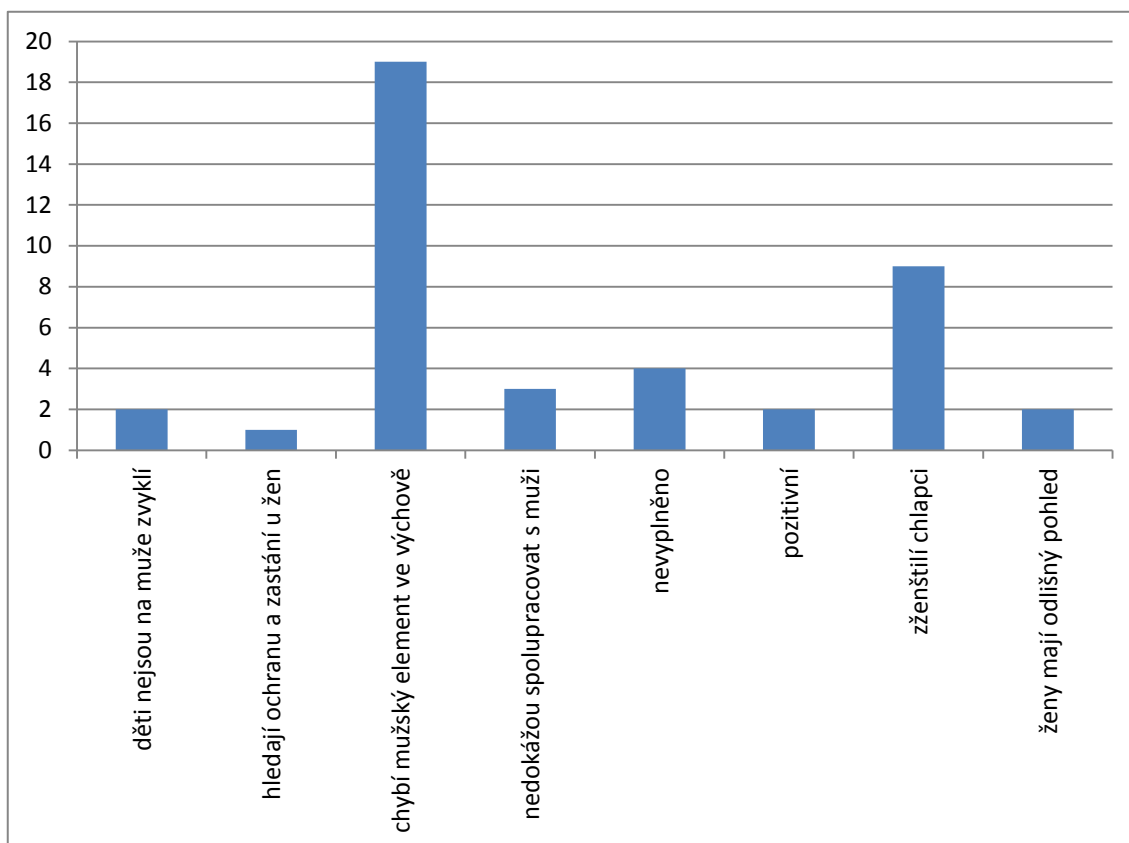
V grafu č. 9.1 jsou výsledky na otázku č. 10 rozděleny podle pohlaví odpovídajících rodičů. Výsledkem jsou odpovědi zcela vyrovnané a matky i otcové mají na danou problematiku stejný názor. Na děti má čistě ženská výchova dopad podle 39 % (27) matek a 38 % (14) otců. Dle 60 % matek a 62 % otců ženská výchova žádný dopad na dítě nemá. Jedna matka nedokáže určit vhodnost či nevhodnost. Celkem si 41 rodičů myslí, že ženská výchova má na děti dopad a 65 rodičů má opačný názor.

Tab. č. 9.2: Dopad čistě ženské výchovy - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

Rodiče dívek v 38 % uvádí, že čistě ženská výchova má na děti dopad a 62 % rodičů nemá s ženskou výchovou problém. Rodiče chlapců vidí ženskou výchovu častěji jako překážku, a to v celých 42 % případů, 55 % je opačného názoru a jeden rodič neví. Rodiče, kteří vychovávají chlapce i dívky nejméně často považují ženskou výchovu za určitou překážku (36 %).

Tab. č. 9.3: Jaký dopad má čistě ženská výchova?

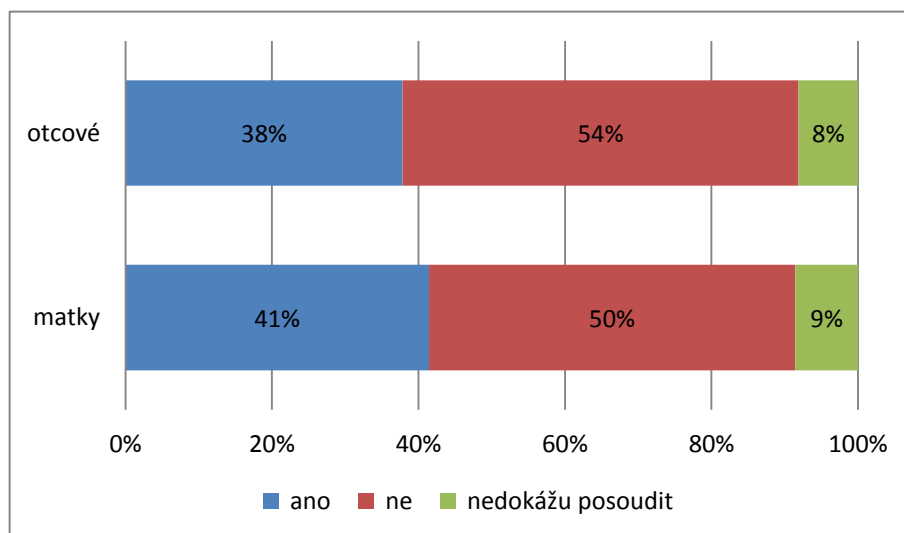
V této otevřené otázce je nejvíce uváděným následkem ženské výchovy absence mužského elementu ve výchově. Často byly uváděny možnosti jako: „*chybí mužský vzor nebo je špatný,*“ „*nedostatek mužského přístupu a děti jsou ochuzeny o určitý rozměr výchovy.*“ Druhým nejčastějším dopadem jsou: „*zženštilí chlapci, kteří nevědí jak se chovat jako správný muž.*“ Je ovšem těžké posoudit co si rodiče předškolních dětí představují pod pojmem „*správný muž,*“ zdali si představují některý z genderových stereotypů jako emočně nedostupného a přísného učitele, či něco jiného. Dále jsou zde následky jako: „*nezvyk dětí na muže a tím i případný strach z mužů,*“ „*hledání ochrany pouze u žen,*“ „*nedokážou s muži spolupracovat*“ a „*ženy mají odlišný pohled na svět než muži.*“ Ve dvou případech se objevila i odpověď ve smyslu pozitivního dopadu ženské výchovy na děti. Celkem bylo získáno 42 odpovědí.

Výzkumná otázka č. 3 - „Používají podle rodičů předškolních dětí učitelky genderově odlišné činnosti pro chlapce a dívky?“

Tato výzkumná otázka se týká genderu a odlišných činností pro chlapce a dívky. V mateřských školách učí převážně ženy, tedy učitelky. Ženy jsou více zaměřeny na uměleckou oblast života a podle toho mnohdy volí i činnosti. Dokážou tak zaujmout i chlapce? Používají dostatečné množství činností, které upoutají i chlapce stejně měrou jako dívky? V dotazníku na toto téma byla zaměřena otázka č. 9.

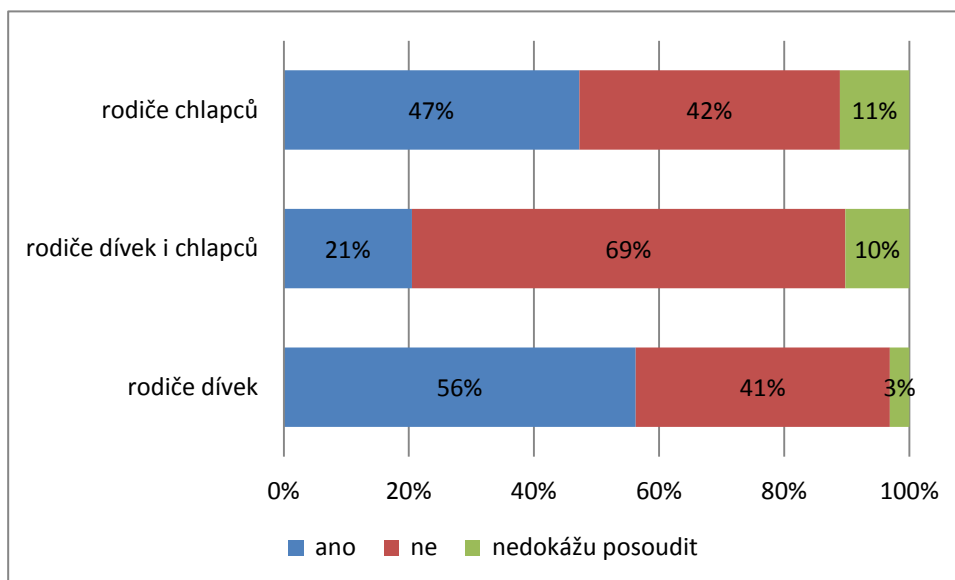
Otázka v dotazníku č. 9: Používají podle Vás učitelky v mateřských školách genderově odlišné činnosti pro chlapce a dívky?

Tab. č. 10.1: Používání genderově odlišných činností pro chlapce a dívky - podle pohlaví rodičů (odpovědi v %)

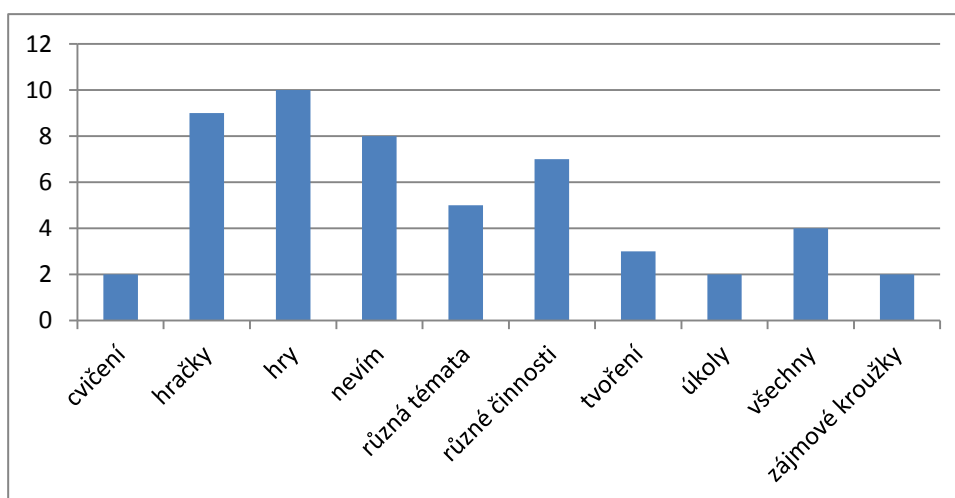
Graf č. 10.1 ukazuje názor na využívání genderově odlišných činností rozdělen podle pohlaví rodičů. Celých 50 % matek a 54 % otců si myslí, že dětem se nedostává dostatek genderově odlišných činností. 41 % matek a 38 % otců jsou toho názoru, že vše je v tomto směru v pořádku a 9 % matek a 8 % otců nedokážou tuto situaci objektivně posoudit. Zde je možná odlišnost názorů dle mateřské školy, kam dítě dochází, neboť každá učitelka zařazuje jiné činnosti a některé dokážou zaujmout chlapecká i dívčí srdce. Celkem 43 rodičů odpovědělo „ano“ a 55 „ne,“ zbylých 9 rodičů nedokáže posoudit.

Tab. č. 10.2: Používání genderově odlišných činností pro chlapce a dívky - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

Velice zajímavé výsledky přinesl graf rozlišený podle pohlaví dětí. Největší problém v nedostatku genderově odlišných činností vnímají rodiče chlapců i dívek, celých 69 %, pouhých 21 % je s volbou činností učitelky spokojeno a 10 % nedokáže posoudit. Opačný výsledek, kdy 56 % rodičů nevnímá za nutné genderově odlišné činnosti, se objevil u rodičů dívek a 41 % je toho názoru, že učitelky nepoužívají dostatek genderově odlišných činností a 3 % nedokážou posoudit. Rodiče chlapců ve 47 % odpověděli „ano“, 42 % „ne“ a 11% „nedokáže posoudit“.

Tab. č. 10.3: Jaké genderově odlišné činnosti učitelky v mateřské škole používají?

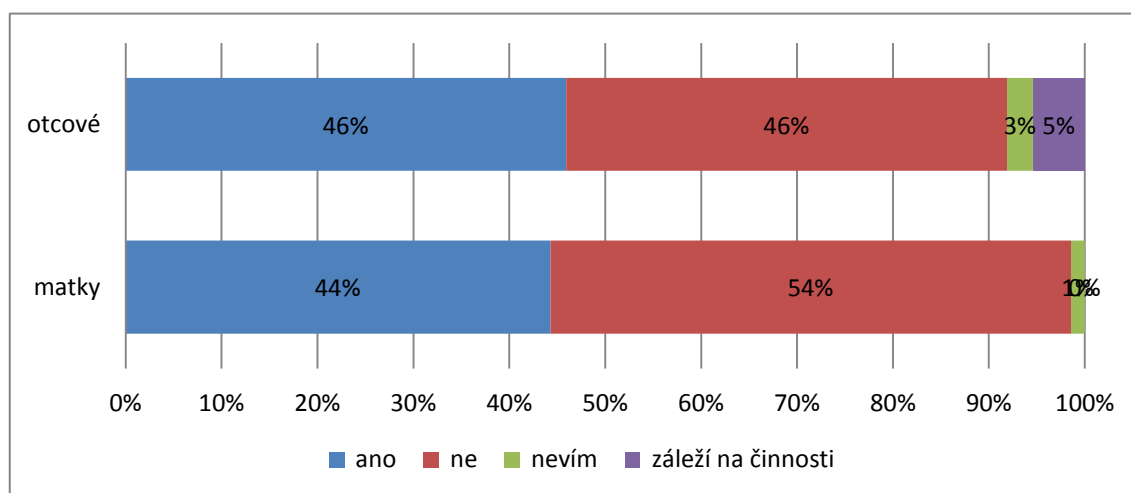
Na otevřenou otázku „*Jaké genderově odlišné činnosti učitelky v mateřské škole používají?*“ Rodiče nejvíce odpovídali hry a hračky. Dále se objevovaly odpovědi jako: „*různé činnosti,*“ „*různá témata,*“ „*cvičení,*“ „*tvoření,*“ „*úkoly*“ a „*zájmové kroužky určené pro děti jednoho pohlaví.*“ Čtyřikrát se zde objevila i odpověď „*všechny činnosti, které učitelka v mateřské škole organizuje.*“

Výzkumná otázka č. 4 - „Myslí si rodiče předškolních dětí, že chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti a stejný přístup?“

Čtvrtá výzkumná otázka se zabývá přístupem a činnostmi v mateřské škole. Názor rodičů je získán otázkami č. 11 až 13 v dotazníku.

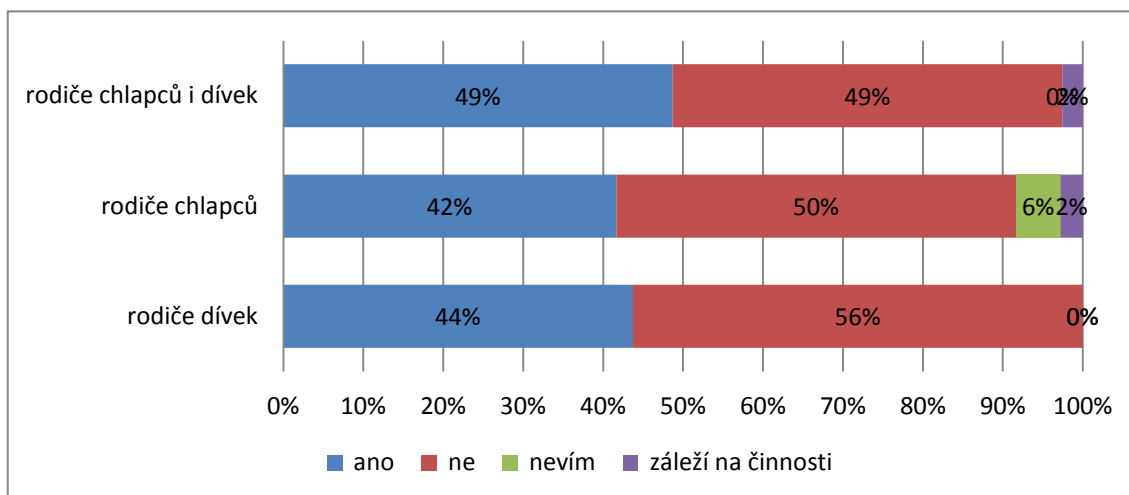
Otázka v dotazníku č. 11: Myslíte, že chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti?

Tab. č. 11.1: Myslíte si, že chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti? - podle pohlaví rodiče (odpovědi v %)

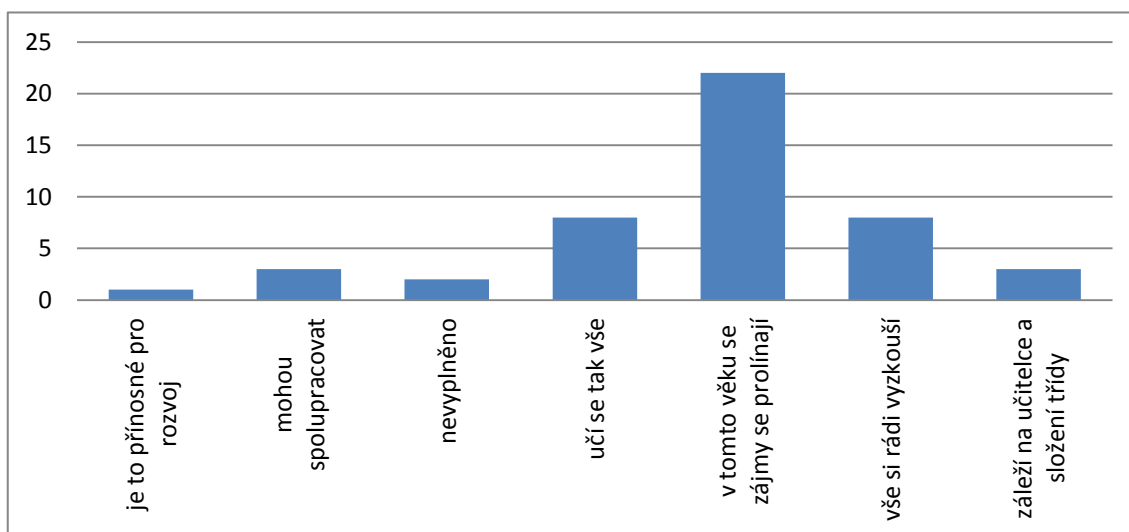
Graf č. 11.1 vyhodnocuje odpovědi na otázku stejných činností pro chlapce i dívky. Rodiče odpovídali v téměř stejných procentuálních hodnotách. 44 % matek a 46 % otců si myslí, že dětem různého pohlaví vyhovují stejné činnosti. 54 % matek a 46 % otců si myslí, že je třeba pohlaví při volbě činností rozlišovat a 1 % matek a 3 % otců neví. Dva otcové také upozornili na to, že hodně záleží na zvolené činnosti.

Tab. č. 11.2: Myslíte si, že chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti? - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

Podle pohlaví dítěte si 44 % rodičů dívek, 42 % rodičů chlapců a 49 % rodičů chlapců i dívek myslí, že všem dětem vyhovují stejné činnosti. Naopak 56 % rodičů dívek, 50 % rodičů chlapců a 49 % rodičů chlapců i dívek si myslí, že činnosti pro různá pohlaví je třeba odlišovat. Rodiče chlapců v 5 % neví a 3 % tvrdí, že záleží na činnosti. Stejně tak 2 % rodičů chlapců i dívek upozorňují na závislost na druhu činnosti. Celkem tedy rodiče odpovídali 48x „ano,“ 55x „ne,“ 2x „nevím“ a 2x „záleží na činnosti.“

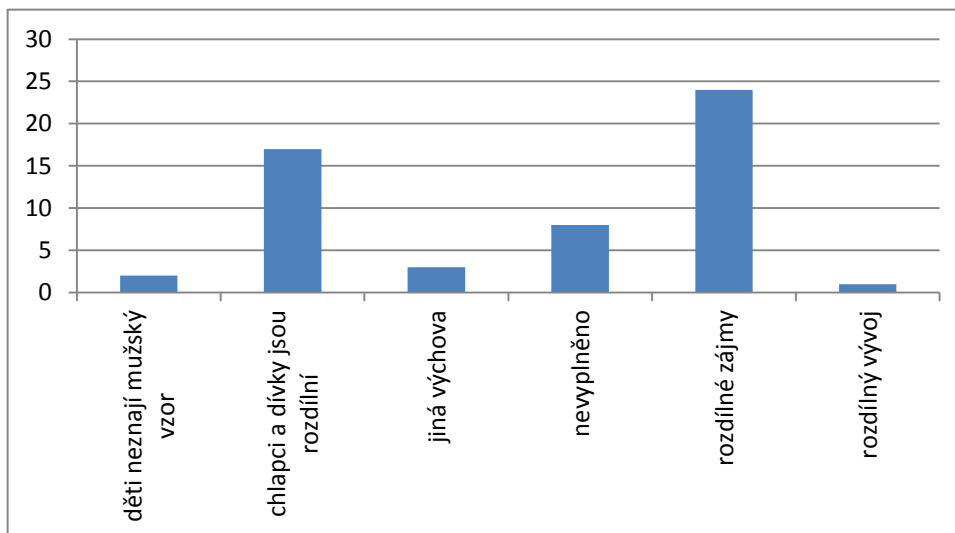
Tab. č. 11.3: Proč chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti?

Graf č. 11.3 ukazuje odpovědi na otevřenou otázku, „Proč dětem vyhovují stejné činnosti?“ Nejčastější odpovědí je: „zájmy se v tomto věku prolínají.“ Důvodem jsou

uváděny výhody, které přináší stejné činnosti: „vše si mohou vyzkoušet,“ „učí se tak vše,“ „možnost spolupráce,“ „přínos pro rozvoj.“ Ve třech odpovědích se objevilo: „záleží na učitelce a složení třídy.“ Celkem odpovědělo 47 rodičů.

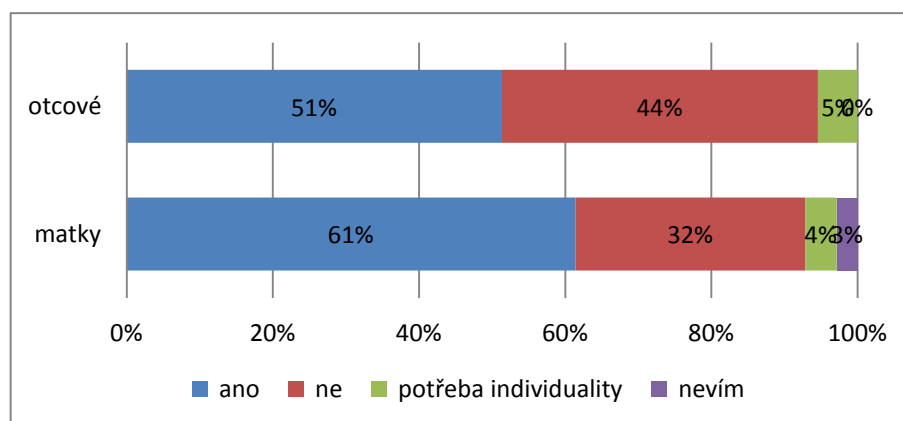
Tab. č. 11.4: Proč si myslíte, že chlapcům a dívkám nevyhovují stejné činnosti?

Na otevřenou otázku „Proč dětem nevyhovují stejné činnosti?“ Odpovědělo celkem 55 rodičů. Nejčastější odpovědi jsou: „rozdílné zájmy chlapců a dívek,“ mnoho rodičů uvádělo různé hračky, se kterými si děti rády hrají. Dokonce se objevovaly odpovědi typu: „chlapec auto, dívka panenka.“ Další odpovědi zněly: „rozdílnost chlapců a dívek,“ „děti neznají mužský vzor,“ „jiná výchova“ a „rozdílný vývoj pohlaví.“

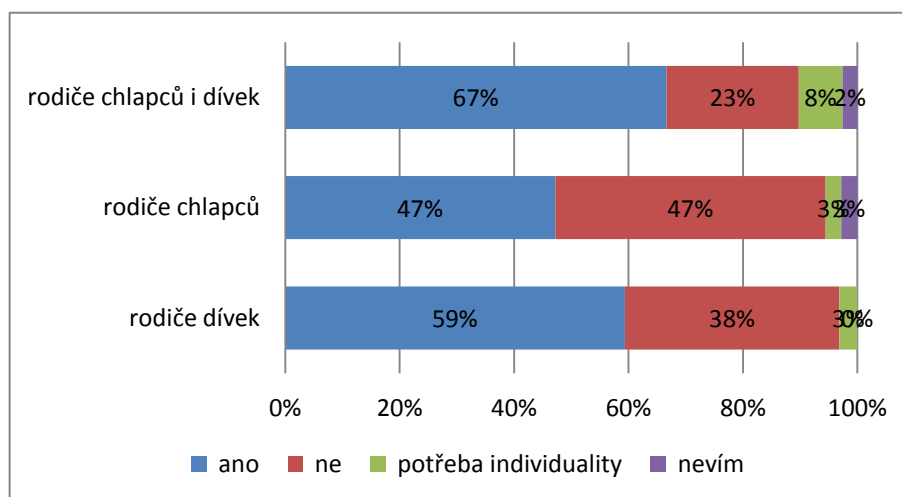
Otázka v dotazníku č. 12: Myslíte, že chlapcům i dívkám vyhovuje stejný přístup?

Tab. č. 12.1: Myslíte si, že chlapcům i dívkám vyhovuje stejný přístup? - podle pohlaví rodičů (odpovědi v %)

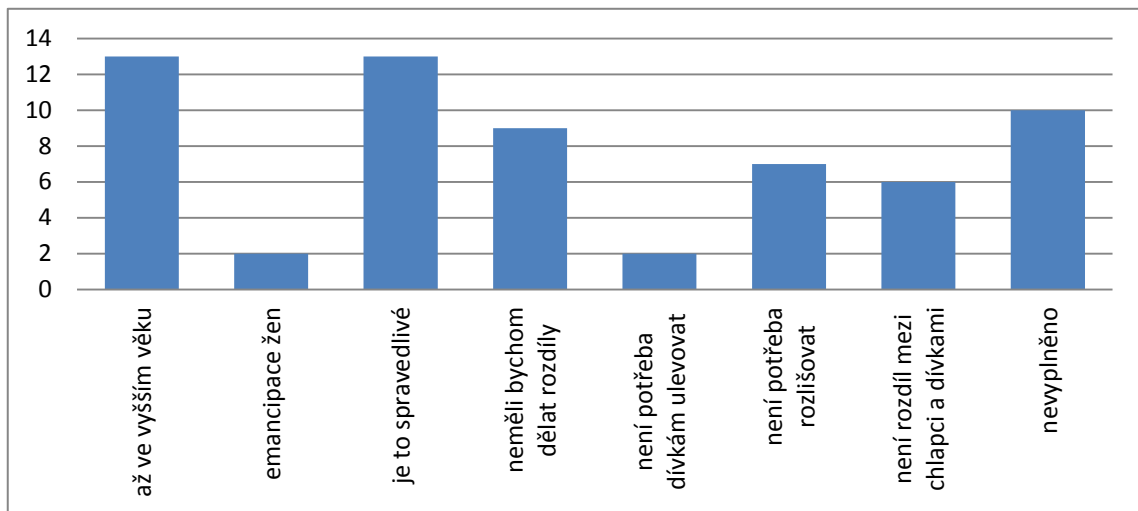
Graf č. 12.1 ukazuje názor rodičů na stejný přístup v mateřské škole. 61 % matek a 51 % otců si myslí, že přístup by se neměl rozlišovat. O něco méně, tedy 32 % matek a 44 % otců jsou toho zastání, že přístup podle pohlaví je třeba rozlišovat. Pět rodičů (2 otcové a 3 matky) upozorňuje na skutečnost, že přístup k dítěti nelze rozlišit jen podle pohlaví, ale každé dítě je jiné a je potřeba podle toho k nim přistupovat. Celkem odpovědělo 62 rodičů „ano“, 38 rodičů „ne“, 5 rodičů upozorňuje na individualitu a 2 rodiče neví.

Tab. č. 12.2: **Myslíte si, že chlapcům i dívkám vyhovuje stejný přístup? - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)**

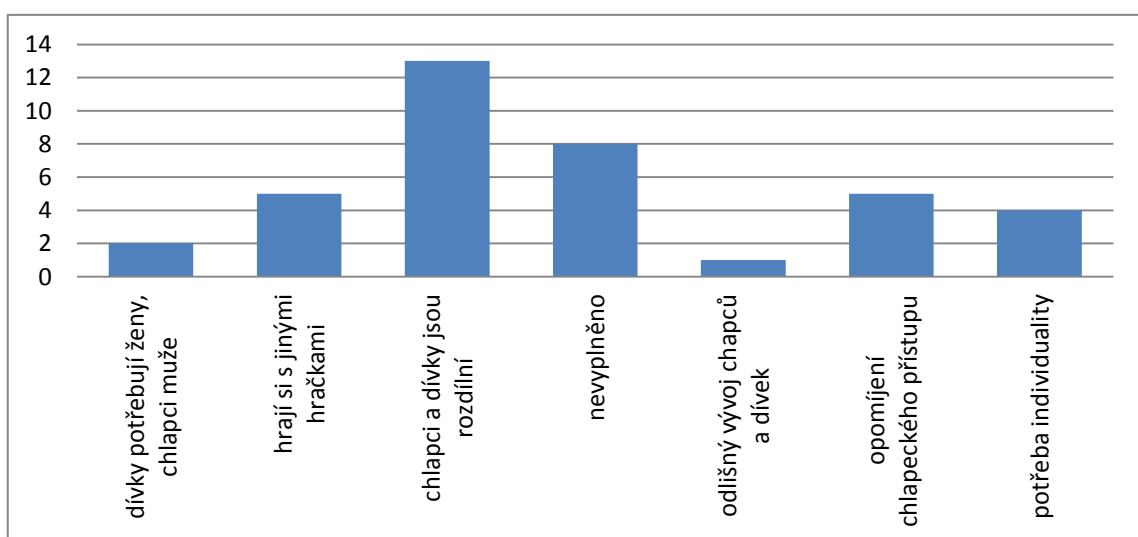
Stejný přístup vyhovuje dětem nejvíce podle rodičů chlapců i dívek a to v 67 %, o něco méně odpovídali „ano“ rodiče dívek (59 %) a rodiče chlapců odpověděli „ano“ jen v 47 %. Odlišný přístup je potřebný nejvíce podle rodičů chlapců (47 %), ve 38 % u rodičů dívek a nejméně odpovídali „ne“ rodiče chlapců i dívek (23 %). Potřebu individuality zdůrazňují nejvíce rodiče chlapců i dívek (8 %).

Tab. č. 12.3: Proč je potřebný stejný přístup?

Podle výsledku z grafu 12.3 není třeba rozlišovat přístup k dětem různého pohlaví nejčastěji z důvodu spravedlnosti. Podle těchto rodičů je spravedlivé, když se ke všem dětem přistupuje stejně, bez rozdílů pohlaví. Stejný počet rodičů udává, že rozlišit přístup podle pohlaví je potřeba až v pozdějším věku dítěte. Dále jsou uváděny důvody: „neměli bychom dělat mezi dětmi rozdíly,“ „není rozdíl mezi chlapci a dívkami a přístup není třeba rozlišovat.“ Dále se také objevuje názor: „dívkám není potřeba ulevovat“ a „stejný přístup napomáhá k emancipaci žen.“

Tab. č. 12.4: Proč je potřebný odlišný přístup?

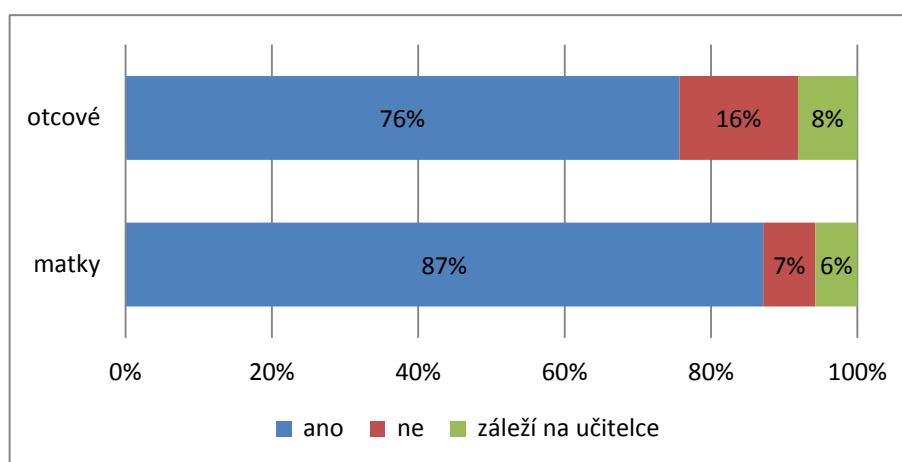

Odlišný přístup je potřebný podle rodičů nejčastěji kvůli rozdílnosti pohlaví, tedy chlapců a dívek. Na podobném principu je založen i názor, že chlapci potřebují

ve výchově více mužů, dívky více žen. Dále jsou uváděny odpovědi: „*rozdílné hraní předškolních dětí,*“ „*rozdílný vývoj*“ a „*opomíjení chlapeckého přístupu.*“ Někteří rodiče uvádějí, že děti potřebují individuální přístup.

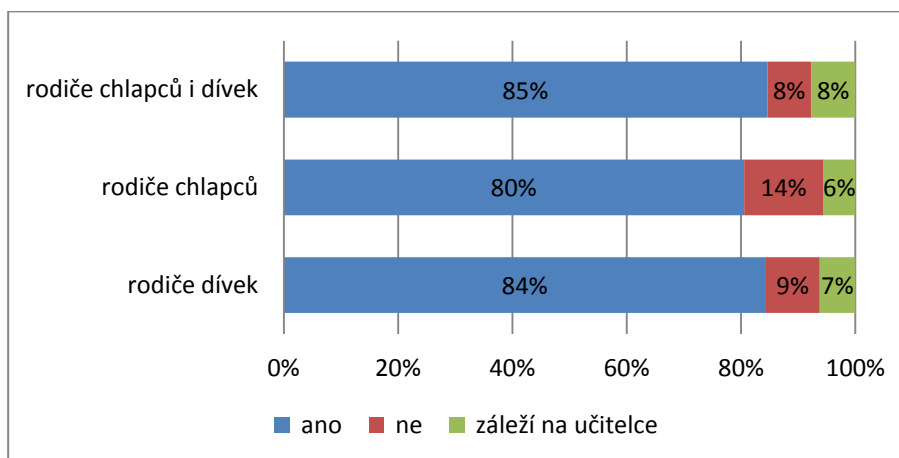
Otázka v dotazníku č. 13: Myslíte si, že učitelka v mateřské škole dokáže stejnou měrou zaujmout chlapce i dívky?

Tab. č. 13.1: Dokáže učitelka stejnou měrou zaujmout chlapce i dívky? - podle pohlaví rodiče (odpovědi v %)

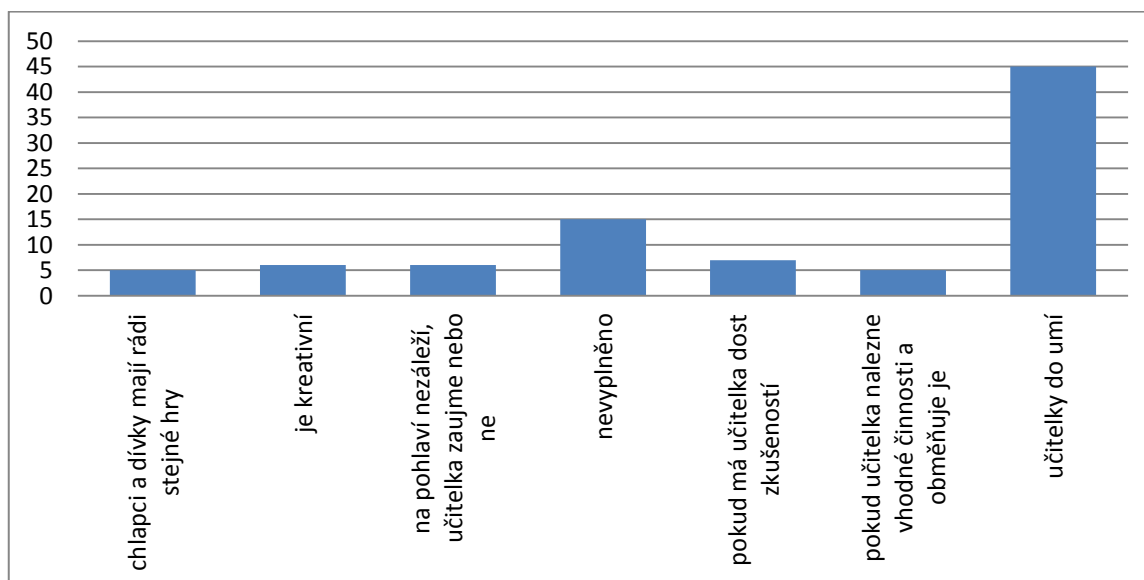
Učitelka v mateřské škole dokáže chlapce i dívky zaujmout stejnou měrou podle 87 % matek a 76 % otců. Tyto výsledky ukazují, že učitelky v mateřské škole mají od rodičů obrovskou důvěru. Pouze 7 % matek a 16 % otců odpovědělo, že učitelka stejnou měrou obě pohlaví zaujmout nedokáže a 6 % matek a 8 % otců poukazuje na různorodost učitelek, každá je jiná a záleží tedy na jejích schopnostech, znalostech a zkušenostech.

Tab. č. 13.2: Myslíte si, že učitelka v mateřské škole dokáže stejnou měrou zaujmout chlapce i dívky? - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

Stejně jako výsledky podle pohlaví rodiče, jsou i výsledky podle pohlaví dítěte téměř jednoznačné. Celých 84 % rodičů dívek, 80 % rodičů chlapců a 85 % rodičů chlapců i dívek odpovědělo, že učitelka v mateřské škole dokáže zaujmout všechny děti. Pouze 9 % rodičů dívek, 14 % rodičů chlapců a 8 % rodičů dívek i chlapců zvolilo odpověď „ne.“ Odpověď „záleží na učitelce“ zvolilo 7 % rodičů dívek, 6 % rodičů chlapců a 8 % rodičů chlapců i dívek. Celkem 89 rodičů odpovědělo „ano,“ 11 rodičů „ne“ a 7 rodičů napsalo „záleží na učitelce.“

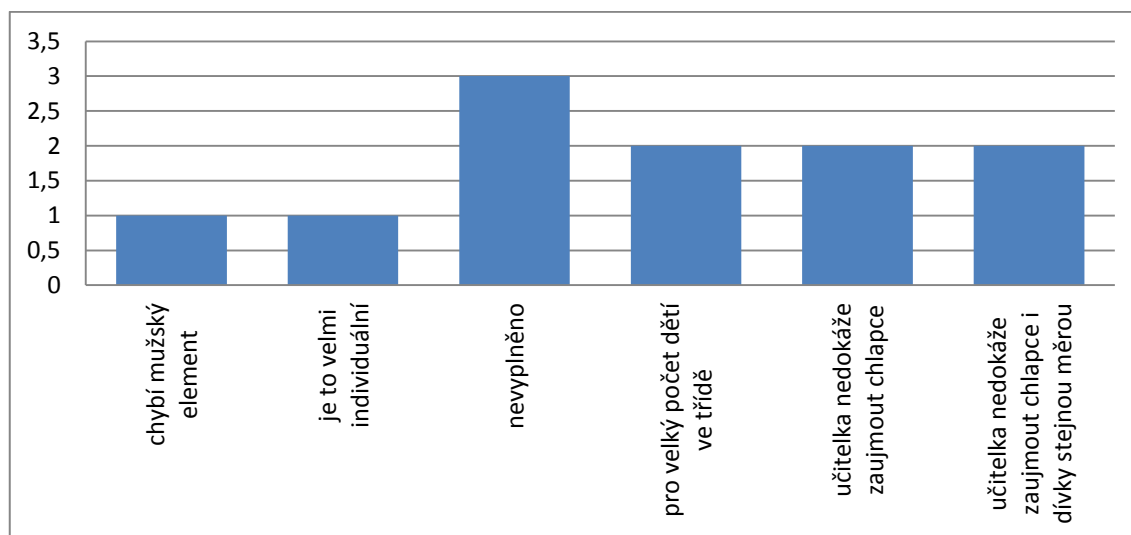
Tab. č. 13.3: Proč učitelka dokáže zaujmout chlapce i dívky stejnou měrou?

Graf č. 13.3 znázorňuje odpovědi na otevřenou otázku: „Proč učitelka v mateřské škole dokáže zaujmout chlapce i dívky stejnou měrou?“. Bezspornu nejčastější odpovědí je: „učitelky to umí,“ rodiče upozorňují na vzdělání učitelek

v mateřské škole, mnoho zkušeností a berou to jako samozřejmost. Učitelka dále dokáže zaujmout: „pokud nalezne vhodné činnosti a obměňuje je,“ „pokud má dostatečné množství zkušeností“ a „je kreativní.“ Dalším důvodem je „obliba stejných her předškolních dětí“ a někteří rodiče věří, že „na pohlaví nezáleží, učitelka jednoduše zaujme nebo ne.“

Tab. č. 13.4: Proč učitelka nedokáže děti zaujmout stejnou měrou?

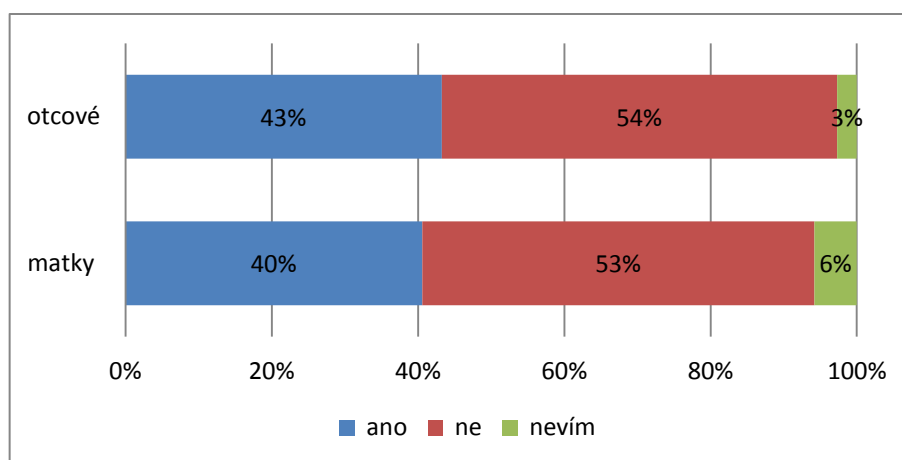
Graf č. 13.4 zobrazuje nedokonalosti, kvůli kterým učitelka nedokáže děti stejně zaujmout. Dvě odpovědi uváděly jednu z velmi omílaných témat a to velký počet dětí ve třídě. Skupina ve třídě je různorodá a je velmi obtížné zaujmout všechny děti. Objevily se i odpovědi týkající se nedostatku mužského elementu a nedostatečnost ženské pracovnice při práci s chlapci. Někteří rodiče odpovídali, že nelze zaujmout chlapce i dívky stejnou měrou, protože vždy je činnost vhodná spíše pro určité pohlaví.

Výzkumná otázka č. 5 - „Jaký názor mají rodiče předškolních dětí na muže v mateřské škole?“

Pátá výzkumná otázka se zabývá tématem muže v mateřské škole. V preprimárním vzdělávání je muž jako učitel velkou výjimkou. Důvodů, proč si muži tuto profesi nevybírají je mnoho. Jak tuto problematiku vnímají rodiče předškolních dětí? V čem by byl přínosem? Chtěli by sami rodiče, aby jejich dítě učil muž? Těmito otázkami se zabývá poslední část dotazníku, otázky č. 14 – č. 17.

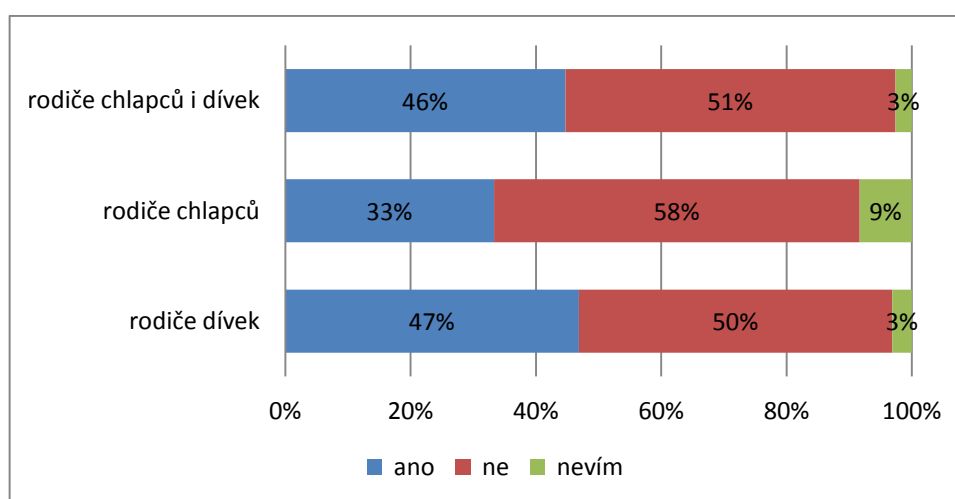
Otázka v dotazníku č. 14: Potřebují chlapci v mateřské škole mužský vzor?

Tab. č. 14.1: Potřebují chlapci v mateřské škole mužský vzor? - podle pohlaví rodiče (odpovědi v %)

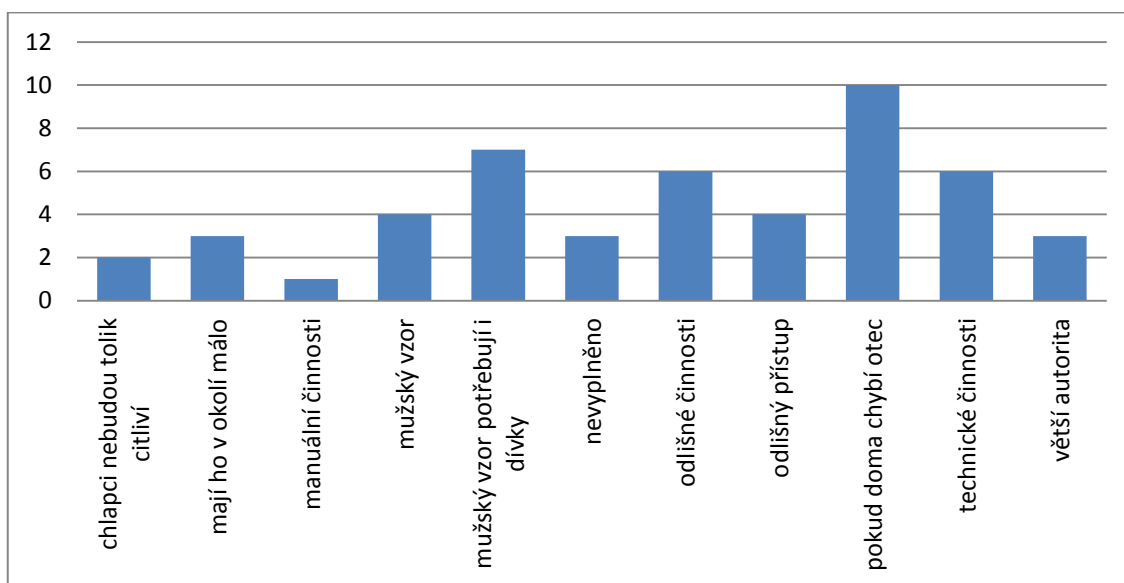
Matky zvolily ve 40 % odpověď „ano,“ v 53 % odpověď „ne“ a 6 % neví. Otcové ve 43 % považují mužský vzor v mateřské škole za důležitý, v 54 % za nedůležitý a ve 3 % neví. Více rodičů stále nevnímá mužský element ve výchově chlapců jako významný prvek. Celkem 45 rodičů označilo mužský vzor za důležitý, 57 rodičů za nedůležitý a 5 rodičů neví.

Tab. č. 14.2: Potřebují chlapci v mateřské škole mužský vzor? - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

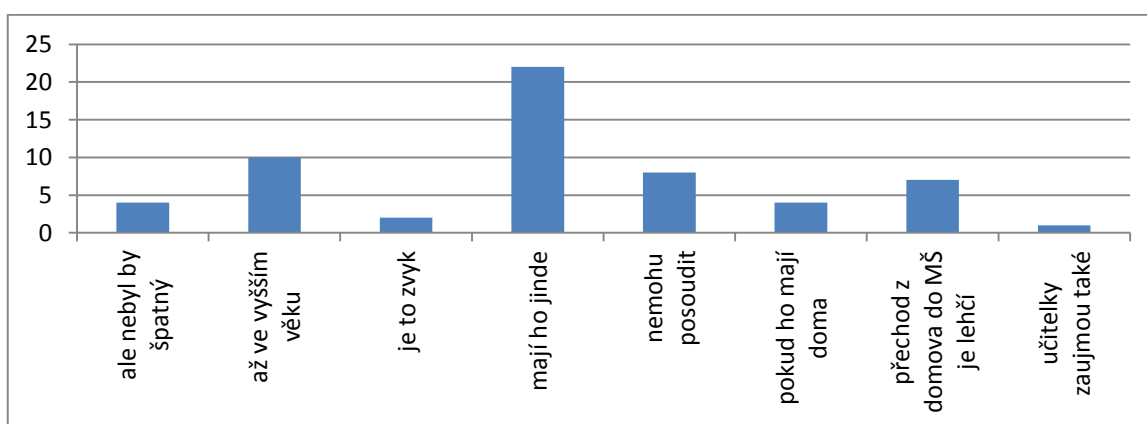
Za nejvíce důležitý považují mužský vzor v mateřské škole rodiče dívek (47 %), následují rodiče chlapců i dívek (46 %) a nejméně tuto odpověď zvolilo rodičů chlapců (33 %). V 58 % si rodiče chlapců, v 51 % rodiče chlapců i dívek a v 50 % rodiče dívek nemyslí, že by chlapcům v mateřských školách prospěl mužský vzor.

Tab. č. 14.3: Proč chlapci v mateřských školách potřebují mužský vzor?

Argumentem pro potřebu muže v mateřské škole jsou odpovědi na otevřenou otázku uvedené v grafu č. 14.3. Rodiče odpovídali na otevřenou otázku a jejich odpovědi byly sečteny a zapsány do grafu. Jsou zde zmíněny některé mužské vlastnosti jako: „větší autorita,“ „zapojení více technických činností,“ „odlišný přístup,“ „odlišné činnosti,“ „manuální činnosti,“ „menší citlivost chlapců.“ Jedním z důvodů je i „nedostatek mužského vzoru v okolí či rodinném kruhu“ a někteří rodiče myslí i na děti bez otce, kterým by byl učitel v mateřské škole nejvíce prospěšný. Sedm rodičů nezapomíná i na dívky a upozorňuje: „správný mužský vzor potřebují i dívky.“

Tab. č. 14.4: Proč chlapci v mateřských školách nepotřebují mužský vzor?

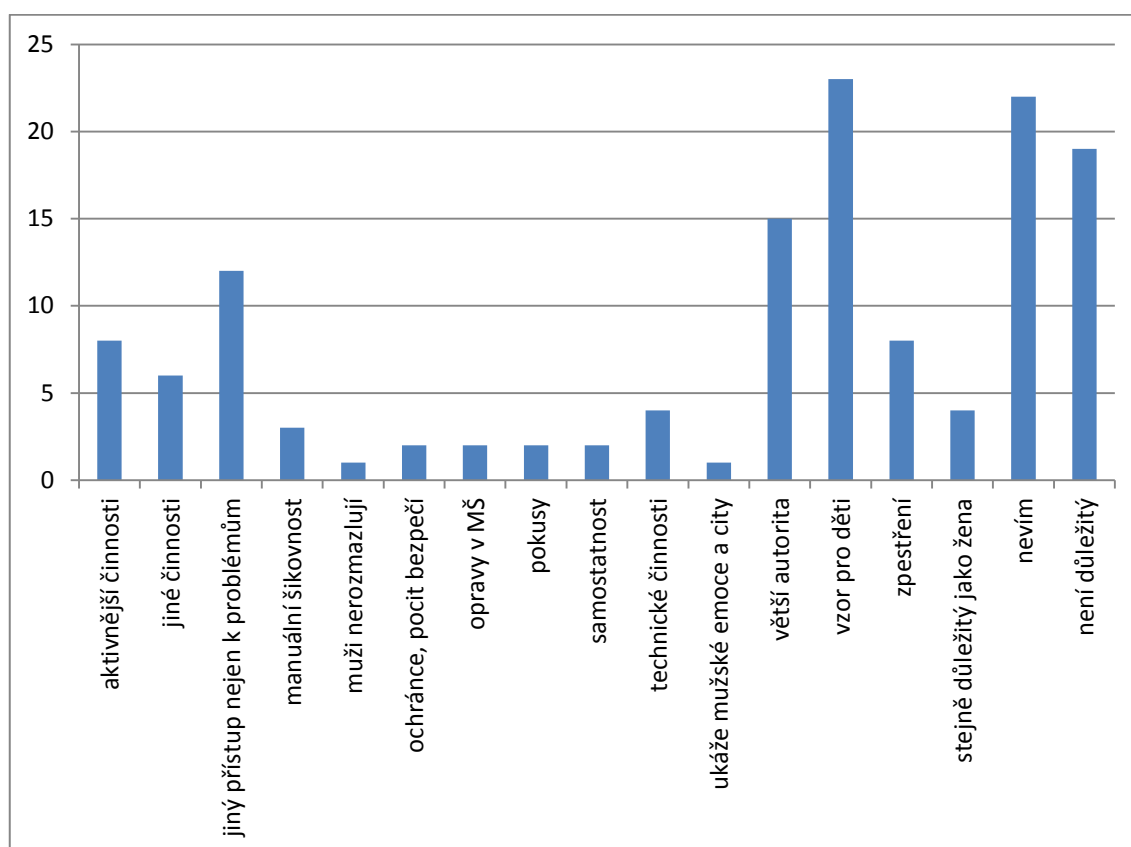

Rodiče, kteří nevidí mužský vzor pro chlapce v mateřské škole důležitý, odpovídali na otevřenou otázku důvody vyobrazené v grafu 14.4. Nejčastějším

argumentem je „přítomnost muže v jiném prostředí než v mateřské škole.“ Někteří rodiče uvádí, že „chlapci v mateřské škole muže nepotřebují, ale nebyl by špatný.“ Mnoho rodičů poukazuje na „nízký věk předškolních dětí,“ „přechod z domova do mateřské školy- přechod od ženy k ženě je jednodušší“ a na „zvyk“ či „tradicí“ této ženské profese. Čtyři rodiče uvedli podmínku nepotřebnosti učitele a to „pokud je při výchově dítěte přítomen otec.“

Otázka v dotazníku č. 15: V čem je důležitý muž v mateřské škole?

Tab. č. 15: V čem je důležitý v mateřské škole muž?

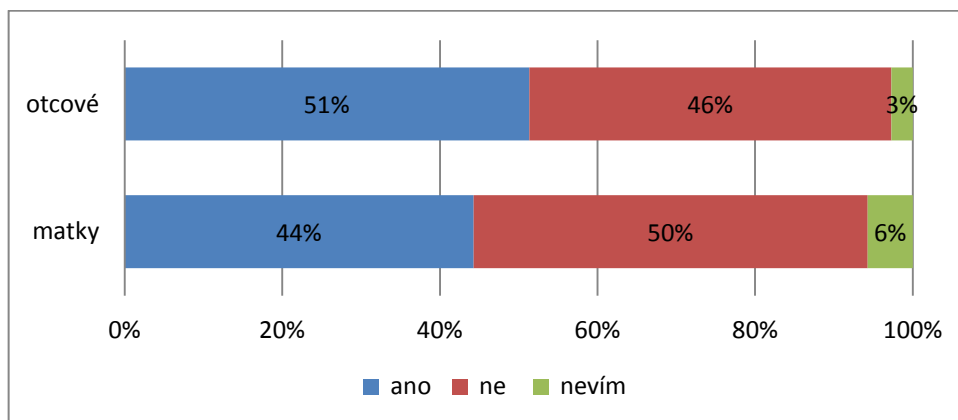

Graf č. 15 zobrazuje odpovědi na otevřenou otázku: „V čem je důležitý v mateřské škole muž?“ Otevřené odpovědi byly zaznamenány do tabulky, sečteny a zapsány do grafu. Nejčastější odpovědí (23) je „vzor pro děti.“ Za touto odpovědí následuje odpověď „nevím“ (22). Je zřejmé, že mnoho rodičů se s mužem v mateřské škole nesetkalo a proto nevidí některé výhody a nejsou schopni danou problematiku posoudit. Další častou odpovědí je: „učitel v mateřské škole důležitý není.“ Někteří respondenti byli zásadně proti mužské osobě v mateřské škole. Mezi činnosti muže, jako učitele uváděné v odpovědích můžeme zařadit: „aktivnější činnosti,“ „manuální činnosti,“ „opravy v mateřské škole,“ „více pokusů,“ „technických činností,“ „větší

prostor pro samostatnost,“ „větší autorita“ a „celkově jiné činnosti.“ Mnohdy je uváděn i „jiný přístup k dětem,“ ale i „k problémům v mateřské škole,“ „muž je pro děti ochránce a dodává pocit bezpečí,“ „dokáže dětem ukázat mužské emoce a projevit city“ a také, že „muži méně rozmazlují.“ Mnozí respondenti by brali muže do mateřské školy jako zpestření, bylo by to pro děti zajímavé a někteří uváděli, že „muž je stejně důležitý jako žena.“

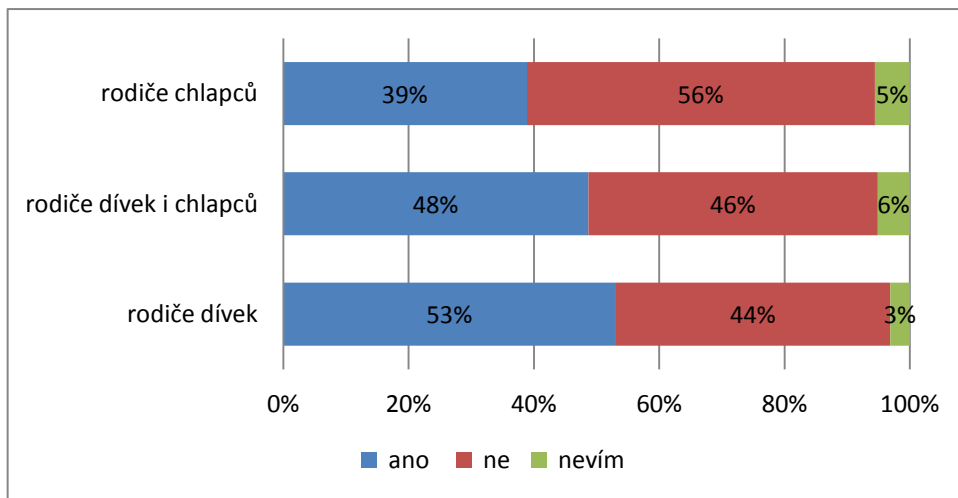
Otázka v dotazníku č. 16: Bylo by prospěšné, kdyby v mateřské škole učilo více mužů?

Tab. č. 16.1: Bylo by prospěšné, kdyby v mateřské škole učilo více mužů? - podle pohlaví rodičů (odpověď v %)

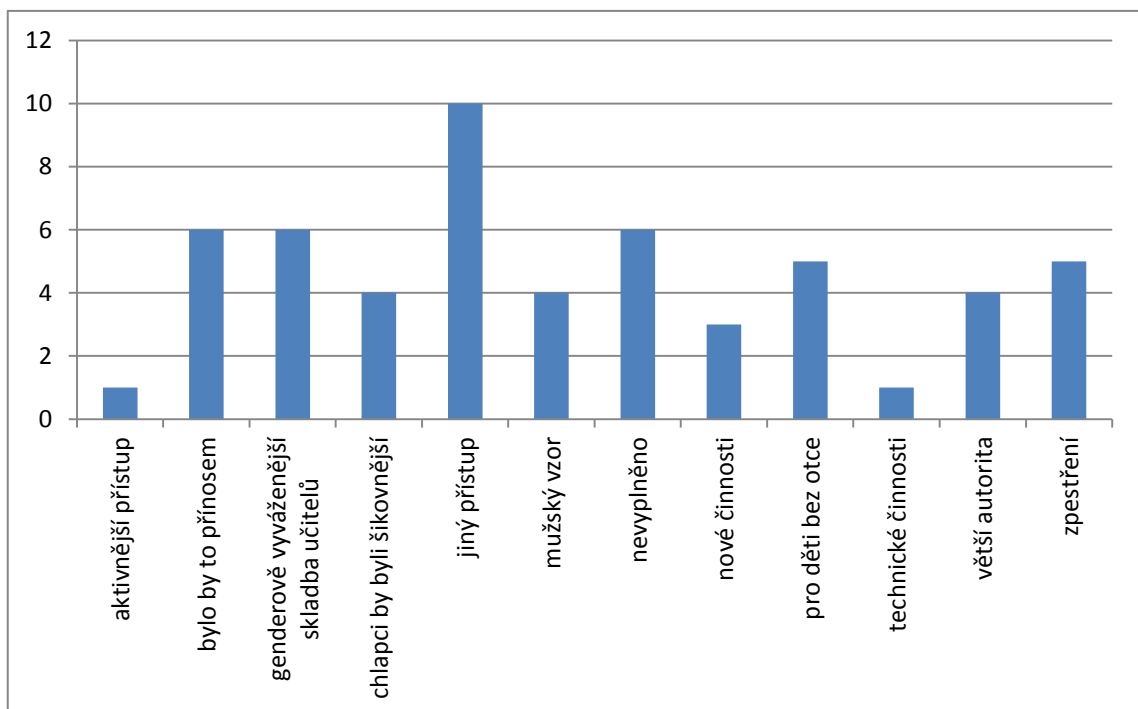
V této otázce odpovědělo více otců (51 %) ve prospěch mužů v mateřské škole. Matky považují za prospěšné mít učitele v mateřské škole pouze ve 44 %. 50 % matek a 46 % otců nepovažuje muže v mateřské škole za prospěch a nevidí žádný přínos. 6 % matek a 3 % otců neví, zdali by muž v mateřské škole byl užitečný.

Tab. č. 16.2: Bylo by prospěšné, kdyby v mateřské škole učilo více mužů? - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

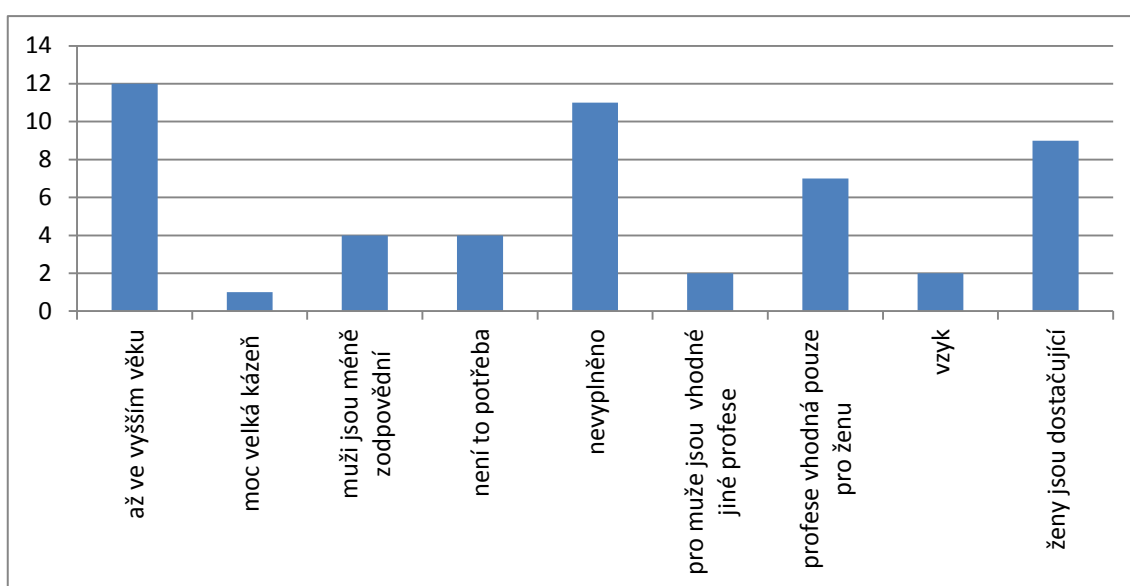
Rodiče dívek (53 %) a rodiče chlapců i dívek (48 %) častěji vidí muže v mateřské škole jako prospěšný prvek. Naopak rodiče chlapců vidí muže jako užitečného jen v 39 % případech. Rodiče chlapců nevnímají efektivitu muže v 56 %, rodiče dívek ve 44 % a rodiče chlapců i dívek ve 46 % odpovědí.

Tab. č. 16.3: Proč by bylo přínosné, kdyby v mateřské škole učilo více mužů?

Na otevřenou otázku: „Proč by bylo přínosné, kdyby v mateřské škole učilo více mužů?“ odpovídali rodiče nejčastěji odpovědí „jiný přístup.“ Mezi velmi časté odpovědi se řadí „celkový přínos,“ „genderově vyváženější skladba učitelů“ a „velký přínos pro děti bez otce.“ Mnoho rodičů by přijalo muže v mateřské škole jako zpestření a pro děti zajímavý prvek. Dále jsou zde zmiňovány důvody, které se objevily i v předešlých grafech jako: „větší autorita,“ „technické činnosti,“ „nové činnosti,“ „mužský vzor,“ „větší šikovnost chlapců“ a „aktivnější přístup.“

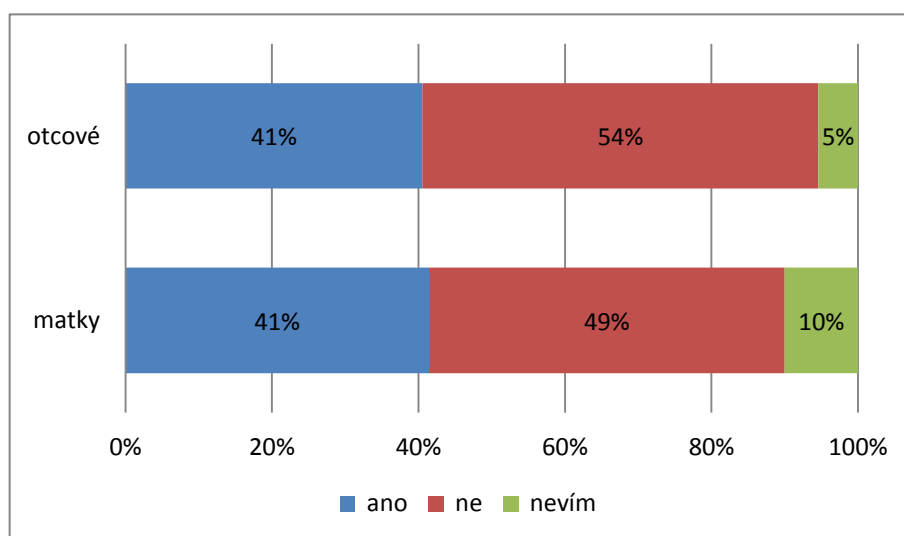
Tab. č. 16.4: Proč by nebylo přínosné, kdyby v mateřské škole učilo více mužů?

Mnoho respondentů uvádí, že v předškolním věku děti mužský vzor nepotřebují, ale později na základní škole by byl velikou výhodou. Někteří rodiče jsou toho názoru, že „ženy jsou dostačující,“ protože je žena v mateřské škole zvykem, je jediná vhodná pro tuto profesi, naopak muži jsou „méně zodpovědní,“ „chtěli by moc velkou kázeň“ a „hodí se pro ně spousta jiných povolání.“

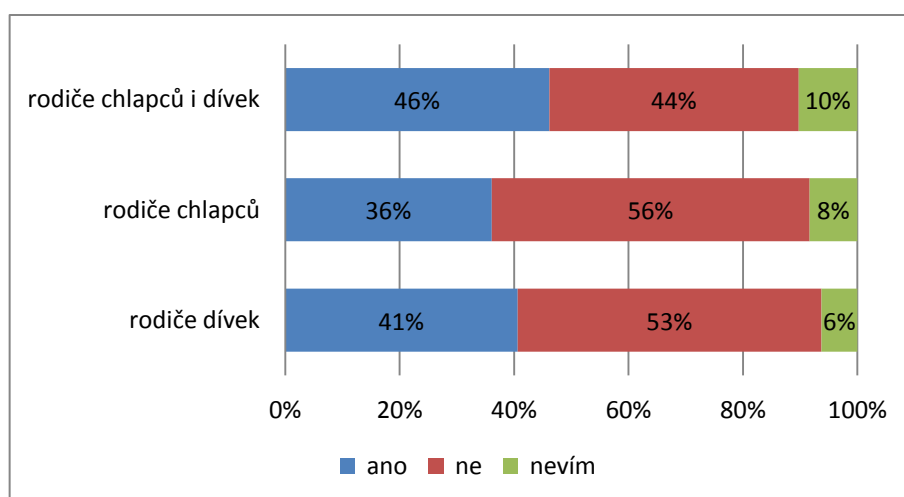
Otázka v dotazníku č. 17: Chtěl/a byste (bylo by vhodné, užitečné, přínosné) kdyby Vaše dítě učil v mateřské škole muž?

Tab. č. 17.1: Chtěl/a byste aby Vaše dítě učil v mateřské škole muž? - podle pohlaví rodiče (odpovědi v %)

V této otázce jsou odpovědi matek a otců zcela vyrovnané. 41 % matek i otců by chtělo, aby jejich dítě učil v mateřské škole muž a 49 % matek a 54 % otců by nechtělo, aby jejich dítě učil v mateřské škole učitel. 10 % matek a 5 % otců neví. Celkem odpovědělo 44 rodičů „ano,“ 54 rodičů „ne“ a 9 neví.

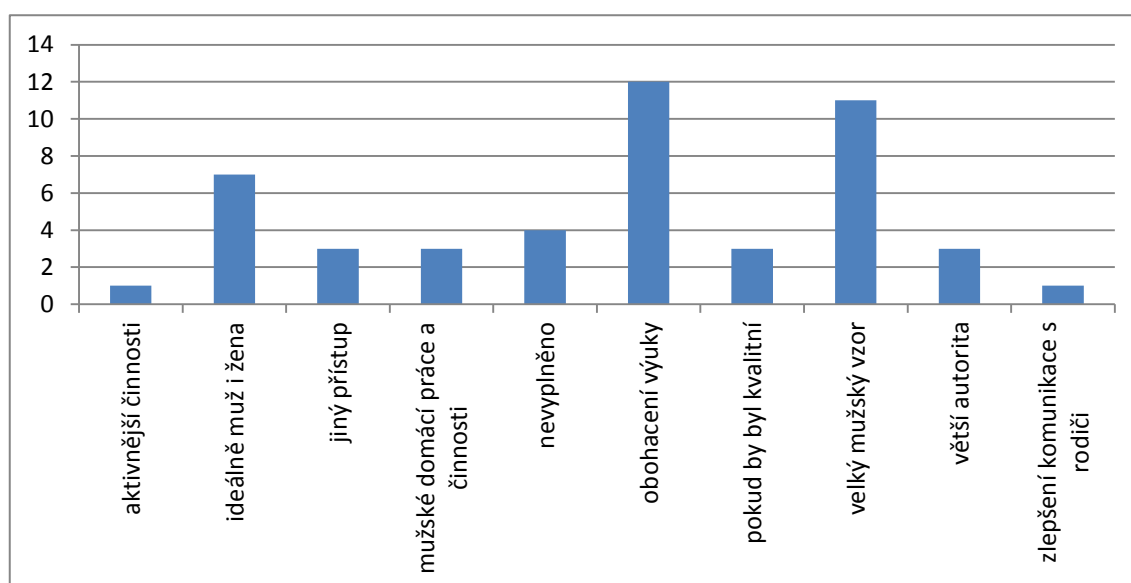
Tab. č. 17.2: Chtěl/a byste aby Vaše dítě učil v mateřské škole muž? - podle pohlaví dítěte (odpovědi v %)

Graf č. 17.2 ukazuje množství odpovědí „ano,“ „ne“ a „nevím“ rozdělených podle pohlaví dítěte. Rodiče chlapců by pouze v 36 % chtělo, aby jejich dítě učil v mateřské škole muž, rodiče dívek v 41 % a rodiče chlapců i dívek ve 46 %. Rodiče

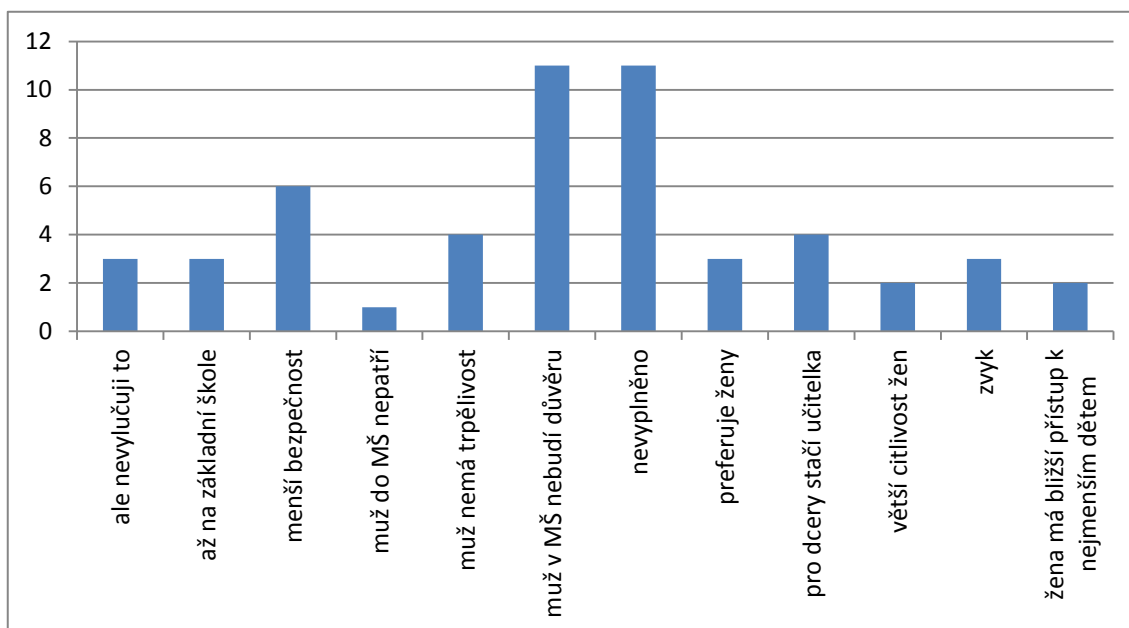
chlapců i dívek odpověděli „ne“ v 44 %, rodiče dívek v 53 % a rodiče chlapců v 56 %. 6 % rodičů dívek, 8 % rodičů chlapců a 10 % rodičů dívek i chlapců odpovědělo „nevím.“ Rodiče, kteří mají doma děti obou pohlaví, jsou tedy jediní, kdo by muže v mateřské škole spíše uvítali.

Tab. č. 17.3: Proč by bylo přínosné, kdyby Vaše dítě učil v mateřské škole muž?

Nejvíce respondentů uvedlo, že muž by v mnohém obohatil výuku, poskytl velký a dost možná i pokud by byl kvalitní mužský vzor, měl by větší autoritu, aktivnější činnosti, jiný přístup, zapojoval by i mužské domácí práce a mohla by se zlepšit i komunikace s rodiči. Mnoho rodičů uvedlo, že ideální by bylo, kdyby jejich dítě učil v mateřské škole muž i žena, aby děti poznaly oba přístupy a mohly pozorovat spolupráci mezi pohlavími.

Tab. č. 17.4: Proč by nebylo prospěšné, kdyby Vaše dítě v mateřské škole učil muž?

Nejvíce rodičů nechce, aby jejich dítě v mateřské škole učil muž, protože mu nedůvěřují a nebudí u nich důvěru, nebo do mateřské školy nepatří. Ženy mají podle respondentů bližší přístup k nejmenším dětem, jsou citlivější a pro dcery dostačující. Navíc pracují v mateřských školách odjakživa a je to zvyk. Muži naopak kladou menší důraz na bezpečnost a nemají takovou trpělivost. Někteří rodiče sice nechtějí, aby jejich dítě učil muž, ale nevylučují to a další by si učitele přáli až na základní škole.

Výzkumná otázka č. 6 - „Jaký je rozdíl mezi názorem otců a matek?“

Mají na tuto problematiku otcové jiný názor než matky? V čem se jejich postoje liší? Na tuto výzkumnou otázku jsou výsledky uvedeny výše u každé otázky z dotazníku zvlášť.

Výzkumná otázka č. 7 - „Má na názor rodiče předškolního dítěte vliv pohlaví dítěte?“

Každá z předchozích otázek má uvedené grafy, kde jsou výsledky vyhodnocené podle pohlaví dítěte.

Výzkumná otázka č. 8 - „Existuje rozdíl mezi názorem rodičů předškolních dětí z úplných a neúplných rodin?“

Pro tuto otázku se nepodařilo sehnat dostatečné množství respondentů z neúplných rodin. Výsledky malé skupiny získaných odpovědí se v otázkách z dotazníku č. 7 – č. 13 nijak nelišily od rodičů z úplných rodin. Přelom však nastává v otázce č. 14, kde 11 ze 14 dotazovaných odpovědělo, že chlapci v MŠ potřebují mužský vzor. V otázce č. 16 opět většina (14) respondentů uvedla, že by bylo prospěšné, kdyby v mateřské škole učilo více mužů a v otázce č. 17 by si 10 rodičů přálo, aby jejich dítě učil v mateřské škole muž. Je tak zřejmé, že rodiče z neúplných rodin jsou v otázce muže v mateřských školách otevřenější a vidí ho více přínosem pro děti.

11 DISKUZE

Výzkumná otázka č. 1 - „V jaké míře si rodiče předškolních dětí cení učitelek mateřských škol a jak toto zaměstnání společensky vnímají?“

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že většina rodičů (64) si učitele v mateřské škole velmi cení. Tyto výsledky se shodují s bakalářskou prací Mondekové (2014). Je tak zřejmé, že rodiče si učitele v mateřské škole velice váží a jsou si vědomi jeho důležitosti, náročnosti této profese a přínosu pro děti.

Společenské postavení učitele v mateřské škole je velice různorodé, nejvíce rodičů (53) vnímá profesi učitele v mateřské škole středně postavenou a většina respondentů ji zařazuje mezi výše postavená povolání. Toto zjištění se shoduje s diplomovou prací Novákové (2015), ve které bylo povolání učitele v mateřské škole zařazeno na osmou příčku v žebříčku povolání podle jejich prestiže.

Ačkoliv z různých výzkumů vyplývá, že je postavení učitele v mateřské škole velmi kladně vnímáno, učitelé sami se ovšem cítí nedocenění a nejsou si vědomi toho, že by si jich společnost vážila. Za tento jev dle mého názoru může nedostatečné platové ohodnocení, či někdy náročná komunikace s rodiči.

Výzkumná otázka č. 2 - „Vidí rodiče předškolních dětí feminizaci školství jako problém?“

Více než polovina rodičů (70) feminizaci školství jako problém nevidí. Nejčastějším důvodem této odpovědi jsou „*zažitá tradice*“, „*zvyk*“ a „*norma*.“ Tito rodiče nevidí žádný negativní dopad v čistě ženské výchově a považují ji za běžnou a dostačující. Napříč tomu v otázce v dotazníku č. 8 pouze 14 rodičů vylučuje muže z ideálního složení pedagogických pracovníků v mateřské škole. Zbýlých 93 rodičů muže z ideálního složení pedagogických pracovníků nevylučuje. Podle mého názoru mají rodiče předškolních dětí velmi malé děti na to, aby vnímali nedostatek mužského vzoru či vedení. V pozdějším věku si děti začnou hledat vzory v médiích, kde muži jsou silní, agresivní a neprojevují téměř žádné city. Až poté bude možné hodnotit nějaké následky nedostatku kvalitního mužského vzoru.

Výzkumná otázka č. 3 - „Používají podle rodičů předškolních dětí učitelky genderově odlišné činnosti pro chlapce a dívky?“

Na tuto otázku odpovědělo více rodičů (55) odpověď „ne“. Respondenti jsou si vědomi, že ve většině případech učitelky nepoužívají genderově odlišné činnosti. Učitelky velice často zařazují činnosti hudební, výtvarné, taneční a klidové. Chlapce by více zaujaly činnosti aktivní, manuální, technické a více objevování přírody. Tento fakt by si učitelky měly uvědomit a přizpůsobit program v mateřské škole skupině dětí, kterou mají ve třídě.

Výzkumná otázka č. 4 - „Myslí si rodiče předškolních dětí, že chlapcům i dívkám vyhovují stejné činnosti a stejný přístup?“

Děti potřebují rozdílné činnosti podle 55 rodičů. Tito rodiče vzali v úvahu rozdílné zájmy obou pohlaví. Někteří rodiče uvedli i odlišný vývoj chlapců a dívek a upozornili tak na skutečnost, že chlapci se vyvíjejí pomaleji a ve stejném věku nedokážou stejné věci jako dívky. Přístup není potřeba rozlišovat podle 62 rodičů. Rodiče tak odkazují na rovnocenný a spravedlivý přístup ke všem dětem, bez potřeby někomu ulevovat jen protože se narodil v jiném pohlaví.

Můj názor je takový, že činnosti by měla učitelka obměňovat tak, aby zaujala všechny děti ve třídě. Pokud jednu zvolí např. výtvarné činnosti, je potřeba pro příště připravit např. technické činnosti aby se činnosti střídaly a obměňovaly a tím se všechny děti rozvíjely stejnoměrně a s chutí. Přístup je potřeba rozlišovat individuálně, podle všech zvláštností dítěte a tedy i podle pohlaví, ale na druhou stranu je důležité chovat se k dětem spravedlivě a rovnoprávně. Tato otázka se tedy dá pochopit různě a i odpovědi respondentů se liší.

Výzkumná otázka č. 5 - „Jaký názor mají rodiče předškolních dětí na muže v mateřských školách?“

Mezi počtem rodičů, kteří vnímají muže v mateřské škole jako přínos a počtem rodičů, kteří ho jako přínos nevidí, není velký početní rozdíl. Avšak více rodičů odpovědělo proti muži v mateřské škole. Tyto výsledky se neshodují s bakalářskou

prací Jakšla (2014). V jeho bakalářské práci 82,2 % respondentů, které tvořila široká veřejnost, souhlasila s přínosem muže v mateřské škole.

Padesát čtyři rodičů by nechtělo, aby jejich dítě učil v mateřské škole muž. Rodiče často uvádějí, že muži do mateřských škol nepatří, nemá pro tuto profesi potřebné vlastnosti a někteří respondenti učitele zcela odmítají. Tyto výsledky mohou být ovlivněny tím, že většina respondentů bydlí na vesnici. Ve vesnicích otcové nebývají tolik pracovně vytíženi a často se starají o zahradu či dobytek. Chlapci tak mají více mužského vzoru než ve městech, kde otcové vykonávají kancelářské práce a přichází domů až ve večerních hodinách.

Jeden z otců mi na zadní straně dotazníku nechal rozsáhlý vzkaz: „*V otázce učitelů v mateřských školách jsem spíše proti - muž jako učitel nejmenších dětí ve mně nebudí dostatečnou důvěru. Muž jako učitel na základní škole je určitě potřeba, ať už z hlediska přirozené autority, tak v otázce školní výchovy. Bohužel si nedovedu představit muže v mateřské škole (možná jsou to jen předsudky, nebo mnoholetá zkušenost našeho školního systému). Tento názor bude zřejmě (otázka je, zdali je tento názor v pořádku?) napříč naší republikou stejný. Obávám se, že muž v MŠ bude minimálně působit nenormálně a zvláštně. Bojím se, že by to byl i důvod ke změně školky mnoha dětí docházejících do této MŠ. Děti by možná takového pana učitele přijaly bez problémů, rodiče by takové nadšení zřejmě nesdíleli - otázka je, zda dětem už od malička nutit zaběhlé standarty (ve školce je přece vždy paní učitelka) nebo jim ukázat, že je potřeba přijmout i nové věci a nebát se, na první pohled, zvláštních věcí. Dle mého názoru, pokud by ve školce byl muž, měla by ve třídě být i „stará známá“ paní učitelka. Osobně ovšem nevím, jak bych se na takového pana učitele tvářil já...“* Tento tatínek dokázal dokonale vyjádřit problematiku muže v mateřské škole se vším jejím úskalím a pojmenovat pocity rodiče ohledně mužského vedení.

Dle mého názoru je přítomnost muže v předškolním vzdělávání velice přínosná. Bylo by užitečné podporovat muže zájemající se, či studující učitelství pro mateřské školy a neodrazovat je od jejich volby.

Výzkumná otázka č. 6 - „Jaký je rozdíl mezi názorem otců a matek?“

Při hledání odpovědi na tuto otázku jsem očekávala, že otcové budou mít na tuto problematiku odlišný názor než matky. Odpovědi se však liší jen minimálně. Jediný větší rozdíl se nachází v otázce v dotazníku č. 16, kde otcové vidí prospěšnost mužů v mateřské škole mnohem častěji.

Výzkumná otázka č. 7 - „Má na názor rodiče předškolního dítěte vliv pohlaví dítěte?“

K této otázce byly zjištěny velmi překvapivé odpovědi. Rodiče chlapců i dívek nejčastěji nevnímají feminizaci školství jako problém a nejméně často si myslí, že učitelky používají dostatečně genderově odlišné činnosti. Rodiče chlapců si nejméně myslí, že chlapci potřebují v mateřské škole mužský vzor, nejméně často uvádějí, že by byl muž v mateřské škole užitečný a nejvíce nechtějí, aby jejich dítě učil v mateřské škole muž. Rodiče dívek nejčastěji vnímají muže v mateřské škole jako přínos a nejčastěji vnímají feminizaci školství jako problém. Je tedy velice zajímavý poměrně velký zájem rodičů dívek a malý zájem rodičů chlapců o učitele v předškolním vzdělávání.

Výzkumná otázka č. 8 - „Existuje rozdíl mezi názorem rodičů předškolních dětí z úplných a neúplných rodin?“

Pro tuto problematiku nebylo sehnáno dostatečné množství dotazníků od rodičů z neúplných rodin, a proto nebylo možné adekvátně posoudit situaci. Ovšem výsledky od čtrnácti respondentů ukazují, že vnímají muže- učitele jako velice přínosný prvek a bylo by vhodné zkoumat tuto problematiku dál a zjistit, zda by výsledky pokračovaly ve stejném světle.

ZÁVĚR

Kapitoly, které jsou uvedeny v teoretické části bakalářské práce, seznamují čtenáře s problematikou genderu a pohlaví, vývojem genderové identity, genderových stereotypů, feminizace školství, muže jako učitele v mateřské škole a postavením učitele ve společnosti. Jsou zde zmíněny i výzkumy týkající se řešené problematiky.

V praktické části jsou uvedeny výsledky kvantitativního výzkumného šetření, jehož cílem bylo zjistit, zdali si rodiče myslí, že skladba činností v mateřské škole je dostatečně genderově vyvážená a zdali by byl muž v mateřské škole podle rodičů přínosem. Dílčím cílem bylo zjistit rozdíly mezi názorem matek a otců, rodičů dívek, chlapců a chlapců i dívek a mezi názory rodičů z úplných a neúplných rodin. Výzkum proběhl metodou dotazníků, rozdávaných v mateřských školách rodičům předškolních dětí.

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že rodiče si učitele v mateřské škole velice cení a dávají mu střední až vyšší společenské postavení.

Většina rodičů nevnímá feminizaci školství jako problém z důvodu zažitých zvyků a větší citlivosti žen a nevidí v čistě ženské výchově žádný negativní dopad. Naopak většina respondentů nevyklučuje muže z předškolní výchovy.

Učitelky podle rodičů nepoužívají dostatečné množství genderově odlišných činností, a proto je důležité si uvědomit, které činnosti baví chlapce a které dívky. Chlapcům a dívkám nevyhovují stejné činnosti a je třeba je obměňovat a střídat. Přístup k dítěti podle pohlaví není třeba podle většiny rodičů rozlišovat.

V části týkající se muže v mateřské škole se rodiče rozdělují téměř na poloviny. Více rodičů nevidí důležitost mužského vzoru v předškolním vzdělávání, nejčastěji kvůli nízkému věku dětí a malé citlivosti a trpělivosti mužů. Objevili se i zarytí odpůrci muže v mateřské škole.

Myslím si, že výsledky výzkumu jsou překvapující a je vidět, že společnost se muži v mateřské škole postupně otevírá, ale genderové stereotypy stále přetrvávají. Největším překvapením pro mě zůstává rozdělení odpovědí podle pohlaví dítěte.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BIDDULPH, Steve. *Mužství: jak zvládat všechny mužské role*. Vyd. 1. Přeložila Jana Pištorová. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-209-6.

BIDDULPH, Steve. *Výchova kluků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-161-1.

BURKOVIČOVÁ, Radmila. *Obtížnost profesních činností v učitelství pro mateřské školy*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-403-0.

DOBSON, James C. *Výchova chlapců*. 1. vyd. Přeložila Alena Švecová. Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-082-9.

DRYEOVÁ, Lenka. *Gender v mateřské škole* [online]. České Budějovice, 2011 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/bvldgi?lang=en>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita.

GAVORA, Peter. *Tvorba výskumného nástroja: pre pedagogické bádanie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2012. ISBN 978-80-10-02353-0.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

HOLUBOVÁ, Martina. *Genderové stereotypy v mateřské škole* [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/262146/ff_b/. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

HRADOVÁ, Marcela. *Prestiž učitelského povolání* [online]. České Budějovice, 2013 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/m7do0p?lang=en>. Diplomová práce. Jihočeská univerzita.

Charta učitelů. *Učitelské profesní sdružení* [online]. [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: <http://kantor8.webnode.cz/charta-ucitelu/>

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

JAKŠL, Pavel. *Vnímání muže učitele mateřské školy společností* [online]. České Budějovice, 2014 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/wl8tja/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita.

JANIŠ, Kamil, Irena LOUDOVÁ a Kamil JANIŠ ml. *Frekventované pojmy z oblasti teorie výchovy: (slovník)*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-124-2.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.

JARKOVSKÁ, Lucie. *Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. Studie. ISBN 978-80-7419-119-0.

KARSTEN, Hartmut. *Ženy - muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006. Spektrum (Portál). ISBN 80-7367-145-X.

KORMOŠ, Milan. Vybrané aspekty detskej kresby. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. 1996, **1996**(31), 60-69.

LACINOVÁ, Pavlína. *Genderové rozdíly v preferenci her a hraček u dětí v mateřské škole* [online]. České Budějovice, 2014 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/t5tcdm/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita.

MADEROVÁ, Zuzana. *Vnímání genderových stereotypů dětmi předškolního věku* [online]. Zlín, 2011 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/bp650u>. Bakalářská práce.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují: Eseje z dětské psychologie*. Praha: Portál, 1994. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8006-5.

MERTL, Jan. *Postavení českého učitele v sociálně-ekonomickém systému* [online]. 2008 [cit. 2017-02-06]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2008/10/jan-mertl-postaveni-ceskeho-ucitele-v.html>

MONDEKOVÁ, Anna. *Profese učitele mateřské školy* [online]. Brno, 2014 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/392259/pedf_b/BP_Mondekova.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

MUNZAROVÁ, Michaela. *Prestiž učitelského povolání v České republice* [online]. Brno, 2015 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/399396/ff_b/?lang=en. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

NĚMCOVÁ, Barbora. *Učitel ve školce? Děti ve třídě jsou samostatnější a víc poslouchají* [online]. 2016 [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: http://plzen.idnes.cz/ucitel-skola-materska-skola-dp5-/plzen-zpravy.aspx?c=A160419_144936_plzen-zpravy_pp

NOVÁČKOVÁ, Zuzana. *Gender v MŠ* [online]. Brno, 2015 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/217843/pedf_b/. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

NOVÁKOVÁ, Monika. *Veřejný obraz učitele mateřské školy* [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/xyrh6s>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6.

PREUSCHOFF, Gisela. *Výchova dívek*. Praha: Portál, 2007. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-207-2.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika: věda o edukačních procesech*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.

PRŮCHA, Jan. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

SMETÁČKOVÁ, Irena. *Genderové představy a vztahy: sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2016. Gender sondy. ISBN 978-80-7419-229-6.

Statistická ročenka školství: výkonové ukazatele [online]. MŠMT, 2016 [cit. 2017-01-18]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

ŠMOLKA, Petr. *Muž a žena - návod k použití*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-911-9.

ŠVEC, Zdeněk. *Postavení muže- učitele v preprimární edukaci* [online]. Hradec Králové, 2015 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/i8jdnf?info=1;isshlret=Zden%C4%9Bk%3B%C5%A0vec%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dzden%C4%9Bk%20%C5%A1vec%26start%3D1>.

Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Dotazník pro rodiče předškolních dětí

Příloha č. 1- Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Martina Lorencová a jsem studentka Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Učitelství pro mateřské školy. Chtěla bych Vás v rámci mé bakalářské práce požádat o vyplnění dotazníku na téma **Rodiči vnímané genderové stereotypy v mateřské škole a postoj učitelky a učitele**. Genderové stereotypy jsou **tradiční a často diskriminační představy o typicky ženských a typicky mužských vlastnostech**, rolích a pozicích mužů a žen ve společnosti. Dotazník je anonymní a dobrovolný. Informace budou zpracovány jen pro potřebu bakalářské práce. Děkuji za Vaši spolupráci.

1. Jste:

- a) matka
- b) otec

2. Máte:

- a) dceru/ dcery
- b) syna/ syny
- c) dceru a syna/ dcery a syny

3. Žije vaše dítě v úplné rodině? (oba biologičtí rodiče žijí spolu a vychovávají své biologické děti)

- a) ano (přejděte na otázku číslo 5)
- b) ne

4. Jakým způsobem je rodina neúplná?

- a) rodiče žijí odděleně
- b) otec s dítětem nežije
- c) matka s dítětem nežije
- d) dítě nežije s rodiči

5. Jak na stupnici od 1 do 5 si ceníte učitele v MŠ?

velmi cením

cením

neutrálně

málo cením

necením

6. Jak na stupnici od 1 do 5 vnímáte postavení učitele?

velmi vysoké

vysoké

střední

nízké

velmi nízké

7. Vidíte feminizaci školství jako problém? Proč?

- a) ano Proč?.....
- b) ne Proč?.....

